

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN
CHIȘINĂU**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 337.015(043.2)

DOROBANȚU-DINA ROXANA-GEORGETA

**FORMAREA COMPETENȚEI INTERCULTURALE A ELEVILOR
DIN CLASELE GIMNAZIALE**

531.01. - Teoria generală a educației

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

Chișinău, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe ale Educației”
a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

Președintele Comisiei:

1. Barbăneagră Alexandra, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

2. Conducător Științific:

Cojocaru Victoria, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

3. Secretar științific:

Zagaievschi Corina, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Referenți oficiali:

4. Goraș-Postică Viorica, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova

5. Sadovei Larisa, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

6. Necula Gina Aurora, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați, România

Susținerea va avea loc la 24.02.2023, ora 15:00, în Sala Senatului, în ședința Comisiei de susținere din cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la pagina web a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (www.upsc.md) și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).

Rezumatul a fost expediat la 16.01.2023.

Președintele Comisiei de susținere

Barbăneagră Alexandra, doctor în pedagogie,
conferențiar universitar

Conducător științific

Cojocaru Victoria, doctor habilitat în pedagogie,
profesor universitar

Autor

Dorobanțu-Dina Roxana-Georgeta

@ Dorobanțu-Dina Roxana-Georgeta, 2023

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	8
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	24
BIBLIOGRAFIE	28
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI	31
ADNOTARE (în română, rusă și engleză).....	33

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. România, ca de altfel și Republica Moldova, cunoaște fenomenul globalizării ca acțiune de transformare a lumii într-o unitate, unde problematica interculturalității trebuie apreciată ca fiind de actualitate și maximă importanță. Interculturalitatea presupune întâi de toate inter-relaționare și inter-comunicare. Pentru dezvoltarea acestora, rolul esențial îl are educația în școală. De altfel, doar un om educat percepe lumea din perspectivă interculturală.

Problema educației prin diversitate este abordată de un șir de documente europene: Convenția Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale; Convenția Internațională privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale; Declarația de la Paris; Recomandările Consiliului Europei; Strategia de integrare interculturală a Comitetului Director pentru Educație;

Având în vedere Curriculumul național actual, începând cu anul 2009 sistemul de învățământ românesc este centrat pe competențe educaționale. Astfel, profilul european de formare a absolventului claselor gimnaziale este organizat pe cele opt competențe cheie, printre care un loc aparte îl ocupă **competența pentru sensibilizare și exprimare culturală**. [26, 30]

În acest sens, specialiștii în domeniu acordă educației și competenței interculturale un rol considerabil, în accepțiunea lor educația interculturală fiind un model al conviețuirii pașnice și constructive, într-o societate în care locuiesc împreună membrii mai multor grupuri etnice. Așa cum reiese din opiniile specialiștilor [5], [27, p. 4] etc., problematica interculturală sau de natură spirituală a constituit punctul de plecare în izbucnirea unor conflicte, fie de natură istorică, geografică și, mai cu seamă, social-economică, la nivel național sau mondial. În contextul acesta, educația și competența interculturală pot constitui modalitatea care să contribuie la configurarea căii de comunicare, ajutor, acceptare, integrare, interacțiune, valorizare, fără delimitarea „noi – ceilalți”, într-un mediu de conviețuire firească și armonioasă [35, p. 130].

În aria acestor idei, formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale ar trebui să fie una din preocupările esențiale ale școlii. Indiferent de natura disciplinei pe care o învață, mai presus de orice conținut comunicat ar trebui ca ființa umană, încă de la vremea școlarității, să fie formată intercultural.

În ritmul trepidant al vieții cotidiene, marcat de *fenomenul globalizării și al migrației*, formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale constituie unul dintre obiectivele principale ale curriculumului școlar actual. Făcând referire la competența interculturală, avem în vedere atât competențele comunicării verbale, dar, mai ales, pe acelea prin care se dezvoltă sensibilitatea, ajutorul reciproc, acceptarea diferențelor culturale și adaptabilitatea la nou, diversitatea culturală, interacțiunea, comunicarea nonverbală – care definesc esența culturală a unui grup etnic sau minoritate națională. [61, 62, 63]

Pe acest fundal, se poate desprinde ideea, că *formarea competenței interculturale* constituie premisa inter-relaționării umane, iar calitățile necesare pentru a relaționa bine într-un mediu intercultural sunt: capacitatea de empatie; capacitatea de suplețe și flexibilitate; capacitatea de a-i asculta pe ceilalți; capacitatea de a suscita respectul; capacitatea de a accepta relativitatea propriilor percepții și cunoștințe; capacitatea de a tolera ambiguitatea și incertitudinea.

Astfel, în baza documentelor legislative naționale și internaționale și a analizei situației sociale, este recunoscut rolul și importanța formării competenței interculturale a elevilor, ceea ce

poate duce la rezolvarea mai multor probleme pe care le generează globalizarea, migrația, schimbul de resurse umane etc.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare

Mulți autori din domenii diferite, cum ar fi: istorie, filosofie, pedagogie, demografie, psihologie s-au referit la interculturalitate ori au definit conceptul de educație interculturală, tocmai pentru că acesta este un domeniu de maxim interes. Abordarea concludentă și de intensitate referitoare la *interculturalitate* și *educație interculturală* o regăsim în lucrările autorilor: M. Abdallah-Pretceille [45]; P. Batelaan [48]; S. Bernat [6]; F. Gauthey, D. Xardel [55]; C. Cucos [21, 22]; C. Bârzea [5]; Z. Plugaru, M. Pavalache [40]; L. Ciolan [11]; N. Butnari [7]; V. Goraș-Postică, T. Cartaleanu [27]; A. Nedelcu [38]; R. Polenda, Fr. Ruegg, C. Rus [41]; S. Popescu [42]; T. Cozma [18] etc.

Conceptul de *competență* se regăsește în lucrările autorilor Victoria Cojocaru [12, 13, 14, 15], C. Hampden-Turner [57]; A. Gillert, [56]; L. A. Arasaratnam [46]; C. Cucos [23]; Vl. Guțu [31]; M. Hădîrcă [32] etc. Printre caracteristicile de bază ale competenței, aceștia indică și următoarele: capacitatea de a se pronunța asupra unui lucru; un amestec de cunoștințe, aptitudini, priceperi; ansambluri structurate de cunoștințe și deprinderi; capacitatea de soluționare a unei probleme; un ansamblu de capacități și performanțe etc.

Conceptul de *competență interculturală*. O importanță majoră în tratarea acestui concept revine autorilor în domeniu: Rakotomena [60]; B. Rey, Șt. Pacearcă, V. Carette [43]; A. Fly Sainte Marie [54]; A. Feng, M. Byram, M. Fleming [52]; A. E. Fantini [51]; J. Aubret, P. Gilbert [47]; T. Cozma, S. Butnaru, N. Popa [18]; D. Mara [35]; A. Chiriac [8, 9, 10]; A. Nedelcu [37, 38] etc., care afirmă că o competență interculturală este capacitatea de a gestiona convenabil aspirațiile culturale; abilitatea de a obține aprobarea celorlalți; a lua în considerare diferențele culturale; a acționa corect în raport cu o persoană de altă etnie etc.

Referindu-ne la *educația interculturală*, constatăm că elevii demonstrează valorile culturale pe care le-au primit acasă, iar parcursul firesc al vieții dezvoltă elevul, dacă există o educație sănătoasă. Elevii de azi, adulții de mâine, trebuie să descopere diversitatea, dialogul și educația interculturală încă de la vârsta școlarității; de exemplu, prin activități speciale se formează abilitatea de comunicare, sunt respectate drepturile fiecăruia și se acordă șanse egale tuturor elevilor. De aceea, menirea școlii este de a forma competențe prin care elevul să se cunoască mai întâi pe sine și în egală măsură pe ceilalți, să interacționeze printr-o atitudine pozitivă într-un mediu multi- și intercultural. [75, 77]

Abordarea unui învățământ din perspectiva competențelor rămâne a fi unul dificil sub aspectul conceptualizării și implementării în practica educațională, deși în tradiția organizării educației modelul bazat pe competențe își găsește un loc tot mai sigur.

Problema cercetării: Care sunt *reperetele pedagogice teoretico-aplicative* de conceptualizare, proiectare, organizare, realizare a unor activități de *formare co-curriculară sau extracurriculară a competenței interculturale*, în contextul promovării tot mai active la nivel european a necesității formării competențelor-cheie ale elevilor, printre care se înscrie și *competența-cheie de sensibilizare și expresie culturală*?

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretico-aplicativă, elaborarea și validarea *Modelului de formare a competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale* în vederea racordării la cerințele actuale din învățământ.

Obiectivele cercetării:

1. Stabilirea cadrului teoretic al educației interculturale, a competenței și competenței interculturale, prin studiul și dezvoltarea conceptelor de bază.

2. Studiarea factorilor generatori ai diversității culturale (globalizarea, demografia, migrația, refugiații, diversitatea lingvistică), ca semnificații ale schimbărilor educaționale.

3. Examinarea specificului abordării interculturale și a formării competențelor interculturale a elevilor din clasele gimnaziale (evoluție, caracteristici, funcții, perspective, dimensiuni, accepții), ca factor de reușită în construirea demersului educațional de formare a competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale.

4. Elaborarea *Tehnologiei referențiale* de formare a competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale, ca instrument formativ de bază.

5. Valorificarea experimentală a *Tehnologiei referențiale* și validarea rezultatelor obținute în formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale.

Ipoteza de cercetare: Formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale devine posibilă în cazul în care procesul respectiv se bazează pe:

- delimitările teoretico-praxiologice privind educația interculturală;
- evidențierea elementelor care stau la baza formării competenței interculturale;
- stabilirea orientărilor educaționale subsecvente;
- tehnologia referențială reperată pe un fenomen clar definit (curiozitatea împlinită) și se realizează suplimentar într-un context co-curricular (extracurricular) distinct.

Metodologia cercetării științifice. Cercetarea s-a bazat pe *teoriile privind globalizarea*: L. Antonesei [1]); *teoria identității personale* (B. Rey [43]); *teoria educației interculturale* (L. Plugaru [40]); *viziunile privind direcțiile lumii contemporane* (D. Cazal, J. M. Perreti [49]); *principiul abordării interdisciplinare* (M. Paiu [39], R. Lăudat, M. Bărăitaru [34], A. Gremalschi [29]); *concepțiile privind dimensiunile educației* (Victoria Cojocaru, V. Gh. Cojocaru, A. Postica [17], M. Cojocaru-Borozan, L. Sadovei [16], Vl. Guțu [31], A. Gherguț, L. Frumos [28], E. Joița, V. Ilie [33]; S. Cristea [20]); *viziunile privind educația interculturală* (H. Hubert [59], G. Hofstede [58], C. Cucuș [21, 22], L. Antonesei [2], L. Bârlogeanu [4], C. Rus [41], S. Popescu [42]); *abordarea educației din perspectivă interculturală*: M. Abdallah-Preteille [45], P. Batelaan [48], S. Bernat [6], P. Dasen [24], C. Cucuș [22], C. Bârzea [5]; *regulile educației interculturale* (Camillieri, L. Drăghicescu [25], C. Cucuș [23]); *conceptele de competență și competență interculturală* (T. Cozma T., S. Butnaru, N. Popa [18], B. Rey [43], A. Nedelcu [38], A. Feng, M. Byram [52], A. Fly Sainte Marie [54], M. Fleming [53], M. H. Rakotomena [60], Л. А. Петровская [62], Л. Н. Бульгина [61] etc.

Metodele cercetării științifice:

- *teoretice*: documentarea științifică, analiza și sistematizarea datelor; inducția și deducția; structurarea reperelor teoretice; metoda analogiilor; modelizarea;
- *praxiologice*: observarea pedagogică; teste aplicative, chestionare, probe practice; categorizarea; fișier de date;
- *hermeneutice*: interpretarea datelor; comentariul științific; compararea; contrapunerea;
- *experimentale*: pre-experimentul, experimentul pedagogic de bază;
- *statistice*: analiza matematică a datelor (media procentuală).

Noutatea și originalitatea științifică. Cercetarea se circumscrie în mediul școlar gimnazial

extra curricular, ceea ce înseamnă că activitățile au fost organizate în contextul curriculumului, dar nu în activități formale, prin identificarea direcțiilor de formare a competenței interculturale. Acest proces include reperetele teoretico-aplicative necesare pentru schimbarea atitudinilor și comportamentelor axate pe interculturalitate. Din această perspectivă: a fost conceptualizat **Modelul formării competenței interculturale a elevilor (clasele gimnaziale)**; a fost proiectată și valorificată **Tehnologia referențială FCIE (10)**, reperată pe ideea „curiozității împlinite”; a fost elaborată **Matricea strategiilor** educaționale în vederea formării competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale; s-a configurat **Constructul de formare a cadrelor didactice** în vederea formării competenței interculturale; a fost elaborat și testat **Auxiliarul didactic** „Educația interculturală – clasa a VI-a” pentru profesori.

Rezultatele obținute care au contribuit la soluționarea problemei științifice constau în conceptualizarea *Modelului formării competenței interculturale a elevilor* (clasele gimnaziale), *fapt care a reperat* structurarea și valorificarea *Tehnologiei referențiale FCIE (10)* în activități formative nemijlocite, *în vederea formării* competenței interculturale la nivelul elevilor din clasele gimnaziale.

Semnificația teoretică a cercetării rezidă în determinarea reperelor teoretice ale educației și competenței interculturale, reconceptualizarea noțiunilor *educație interculturală, competență interculturală, curiozitate împlinită, tehnologie referențială*, delimitarea și interpretarea aspectelor competenței interculturale raportate la direcțiile care au generat diversitatea culturală; fundamentarea teoretică a *Modelului formării competenței interculturale a elevilor*.

Valoarea aplicativă a lucrării se regăsește în stabilirea și confirmarea *instrumentelor formative*, care își găsesc relevanța în valorificarea practică, având valoare generală și constituind, în același timp, premisa suplimentării activităților școlare în vederea rezultativității.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice au fost valorificate în instituțiile școlare din România (Școala Gimnazială „I.C. Lăzărescu” Țițești, județul Argeș; Școala Gimnazială Micești, județul Argeș), la nivelul a 255 elevi pre-experiment și experiment și în alte școli din județ, la nivelul a 54 cadre didactice.

Aprobarea rezultatelor cercetării s-a realizat prin prezentările la conferințele științifice: *Formarea competenței interculturale a elevilor din învățământul gimnazial*, în: *Dimensiuni axiologice și trans disciplinare ale educației prin cultură*, secțiunea *Coordonatele culturale ale demersului didactic*. Iași, Spiru Haret, 2018; *Comunicarea interculturală – factor al optimizării procesului instructiv-educativ*, Simpozionul Internațional *Intercultural communication in educational situations knowledge – methods – didactic skills*. Craiova, 2019; *Educația interculturală – o nouă provocare pentru sistemul de învățământ*. Conferința multidisciplinară internațională a profesorilor *Speciali ... dar egali*. Dâmbovița, Petrești, 2019; *Managementul – arta sau știința de a conduce*. Conferința Națională a profesorilor *Educația la timpul viitor*. Argeș, Pitești, 2019; *Educația interculturală – tendința actuală de orientare în educația românească*. Simpozionul Științific Internațional *The Voice of Education at European level. Aspecte, orientări și perspective ale științelor educației în societatea contemporană*. Bacău, 2020; *Studiu de specialitate – cadrul didactic promotor al educației interculturale în contextul globalizării*. Conferința Științifică Internațională *Probleme ale Științelor Sociumanistice și Modernizării Învățământului*. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, 2020; *Studiu de specialitate privind specificitatea culturii*. Conferința internațională *The Voice of Education at European level*. Bacău, 2020; *Noile educații – orientări contemporane în formarea continuă*.

Conferința Națională a profesorilor *Educația la timpul viitor*. Argeș, Pitești, 2020; *Dimensiuni formative ale competenței interculturale în cadrul lecțiilor asistate de calculator*. Conferința internațională *Cercetarea și inovarea educației din perspectiva exigențelor actuale ale pieței muncii*. Universitatea de Stat Tiraspol, Chișinău, 2021; *Abordarea interdisciplinară în formarea competenței interculturale elevilor din clasele gimnaziale*. Conferința internațională *Educația în fața noilor provocări*. Chișinău, 2021; *Valorile culturale românești - cheia comunicării interculturale*. Conferința Internațională *Contemporary Challenges in Teaching Romanian as a Second Language*. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, 2021; *Parcursul istoric etapizat al educației interculturale în vederea formării competenței interculturale*. Conferința științifică anuală a doctoranzilor *Probleme actuale ale științelor socioumanistice*. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” Chișinău, 2022; *Metoda jocului didactic în formarea competențelor de comunicare și inter relaționare la elevii cu deficiență mintală ușoară*. În: Revista „SucCES – Auxiliar curricular pentru învățământul special”, nr. 5/16.06.2021. Suceava. 2021; *Intercultural Competence - Way to Solve the Problems of Today's World*. În: Revista categoria „B” *Eastern European Journal of Regional Studies*. Volume 7/ Issue 2, Chișinău 2021; *Politici și practici educaționale de formare a competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale*. În: Revista categoria „B” *Studia Universitatis Moldaviae*, Chișinău 2022, nr. 5 (155); *Aspecte conceptual-metodologice în formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale*. În: Revista categoria „B” *Intertext*, Chișinău 2022, nr. 1 (59); *Parteneriatul educațional școală-familie – factor optimizant în formarea comportamentului prosocial al elevilor*. În: Revista categoria „B” *Studia Universitatis Moldaviae*, Chișinău, nr 9 (159) 2022; *Auxiliar didactic Educație interculturală clasa a VI-a - pentru profesori*. Pitești : Casa Corpului Didactic Argeș, 2022. 185 p.

De asemenea, în cadrul Consiliului Profesorat de la Școala Gimnazială „I.C. Lăzărescu” Țițești, județul Argeș, la ședințele Comisiei metodice „Om-Societate”. Rezultatele cercetării au fost diseminate în Revista școlii nr. 1-6 din 2021-2022 „Diferiți și totuși la fel”, prin accesarea Site-ului educațional „Parteneriat educațional transnațional „Oameni, locuri, fapte” încheiat cu Gimnaziul „Visegrad” din localitatea Calfa, raionul Anenii Noi (Republica Moldova), Gimnaziul „Adrian Păunescu” Chișinău; Instituția de învățământ mediu general de grad I-III cu predare în limba română, satul Biserica Albă, Ucraina; Școala Generală „Zarko Zrenjanini” Banatsko Novo Selo (Satu Nou), Serbia și Pagina de Facebook *Scoala Titești-Argeș Educație interculturală*.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată importanța și actualitatea temei de cercetare, este descrisă situația în domeniul de cercetare și este formulată problema de cercetare. De asemenea, sunt prezentate scopul, ipoteza și obiectivele de cercetare, sunt expuse reperele epistemologice ale investigației este descrisă sinteza metodologiei de cercetare.

Capitolul 1 „**Competența interculturală în domeniul învățământului: diversificare teoretică**” pune în valoare conceptele de bază: diversitate culturală, abordare interculturală, educație interculturală, competență, competență interculturală, fiind argumentată importanța educației interculturale în procesul de dezvoltare și educație a elevilor. Astfel, se demonstrează conexiunea indubitabilă dintre valorile culturale și nivelul de educație, respectiv, comportament, materializat în competența interculturală. [70, 72] În egală măsură, reperele ideatice prezentate

stau la baza postulatului care susține: influența pe care o au comportamentele (dobândite în familie, dar șlefuite în școală), ce acționează asupra educației și rolul pe care îl are educația interculturală asupra modelării conduitei prosoziale a elevilor din clasele gimnaziale.

S-a stabilit care sunt premisele diversității culturale în educație și cum este exprimată diversitatea culturală prin proiecte interculturale. [73, 79] De asemenea, s-a evidențiat care sunt calitățile persoanei multiculturală și care sunt prioritățile care ar trebui atinse pentru formarea competenței interculturale. În opinia cercetătorilor [5], [21] cel mai ușor se poate forma competența interculturală prin *învățarea de noi comportamente de la alții*, însușirea unor modalități noi de soluționare a problemelor, fapt care ne orientează spre reconcilierea valorilor culturale, care este primul pas către ameliorarea disensiunilor, pentru îmbunătățirea comunicării și sporirea coeziunii de grup.

În baza *principiilor holistice* ale educației și a principiilor educației interculturale se poate constata interdependența dintre educația morală, educația moral-civică, educația pentru drepturile cetățenești și educația interculturală, care contribuie la formarea CI (competenței interculturale) elevilor din clasele gimnaziale. Un rol aparte îl au *dimensiunile fundamentale* ale educației interculturale și principiile care stau la baza activității de predare-învățare-evaluare eficientă, [41, p. 11] acolo unde funcționează colective de elevi aparținând grupurilor minoritare alături de majoritari (B. Rey [43], H. Hubert [59, p. 63], P. Dasen [24, p. 180] etc.) Investigarea și sublinierea conceptelor de bază a facilitat scoaterea în evidență a elementelor fundamentale promovate de educația interculturală, necesare formării competenței interculturale.

A fost acordată atenție reliefării evoluției etapizate a educației interculturale pentru formarea competenței interculturale. Contextul formării competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale a ocupat un loc aparte, beneficiind de o atenție sporită; în baza studierii conceptelor de bază: educație interculturală, competență, competență interculturală a fost argumentată importanța și conexiunea indubitabilă dintre valorile culturale și nivelul de educație.

Actualmente, *educația interculturală* dobândește mai multă atenție; aceasta *este privită ca o soluție pentru problemele sociale, militare, economice și culturale ale lumii actuale*. [66] Ca dovadă a acestui fapt este includerea disciplinei în curriculumul școlar – trunchiul comun, pornind de la realitatea că: *prin educație interculturală elevii pot cunoaște elemente din cultura celor cu care vin în contact; aprofundează elementele culturale ale poporului nostru; grupurile de lucru pot deveni mai sudate; se pot crea punți de legătură între elevi, pornind tocmai de la unele asemănări sau deosebiri: culturale, sociale, religioase, lingvistice etc.* [74]

Abordarea educației din perspectivă interculturală, ca o deschidere spre nou, divers, necunoscut, al egalității de șanse pentru toți indivizii, fără discriminare de etnie, rasă, sex, religie, condiție socială, poate și trebuie să contribuie la formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale. [64, 67] Interculturalitatea definește relațiile interpersonale în care sunt implicați membrii unor culturi diferite. Referindu-ne la intercultural, prin utilizarea prefixului „inter” ne referim la *interacțiune, schimb, deschidere, solidaritate* etc. Cuvântul „cultură” are sensul larg de: recunoașterea valorilor, stilul de viață, respectul față de familie, eroii neamului, limba vorbită, patrimoniul național, raportarea oamenilor la reprezentările simbolice, interacțiunea dintre oameni și înțelegerea lumii, aprecierea importanței lor, a interacțiunilor concomitente din interiorul aceleiași culturi și între culturi diferite. Perspectiva globală și trainică a lumii este una singură: depășirea barierelor dintr-o lume „mono” la o logică de timp „inter” [24, p. 181]

Obiectivul principal al educației interculturale constă în pregătirea elevilor astfel încât să perceapă, accepte, respecte și experimenteze alteritatea. Prin educația interculturală desfășurată în mediul școlar, elevii se află în interacțiune, alături și în contact cu cei care aparțin altor etnii, religii, rase, culturi etc. [19] În interacțiune cu „ceialți” elevii se descoperă mai bine pe sine, conștientizează valorile culturale care îi reprezintă și ceea ce este specific altora [21].

Având în vedere faptul că *educația interculturală se poate forma în cadrul mai multor discipline școlare*, putem afirma că aceasta poate fi abordată cu ușurință interdisciplinar în cadrul temelor și în implementarea activităților care contribuie la formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale. [69, 71] Conform studiilor de specialitate, o parte din cercetători asociază conceptului de competență interculturală exprimări cum ar fi: comunicare cross-culturală, conștientizare cross-culturală, adaptare cross-culturală, interacțiune interculturală, cooperare interculturală etc. [36]

Abordarea conceptuală a competenței interculturale este cât se poate de variată, așa cum rezultă din definițiile apărute de-a lungul timpului: în accepțiunea cercetătorului C. Cucos presupun „capacitatea de a schimba, adapta atitudinea, comportamentul și cunoștințele la interacțiunea cu persoane aparținând altor culturi” [22, p. 39]. Observăm care este direcția spre care se îndreaptă educația interculturală: „Educația interculturală urmărește dezvoltarea unei educații pentru toți, în spiritul recunoașterii diferențelor ce există în interiorul aceleiași societăți, educația interculturală înseamnă integrarea în actul de predare-învățare-evaluare a credințelor și valorilor democratice, care stau la baza diversității culturale într-o societate aflată în continuă dezvoltare și interdependență, în plin proces de globalizare; educația interculturală reprezintă o filosofie a culturii, care începe să își facă simțită prezența în activitatea școlară; educația interculturală este forma esențială care poate sta la baza educației tuturor elevilor, în vederea respectării drepturilor omului, a diversității culturale, pentru egalitate de șanse, toleranță și integrare socială; educația interculturală stă la baza respectării drepturilor omului, cerință esențială pentru conviețuire armonioasă, interacțiune între oameni.

Conform cercetării lui G. Hofstede [58, p. 82] referitoare la perspectivele complementare ale educației interculturale, acestea sunt în număr de șapte:

- perspectiva compensatorie – presupune cele mai bune șanse de reușită școlară pentru minorități;
- perspectiva de cunoaștere a culturilor;
- perspectiva heterocentristă;
- perspectiva izolaționistă – prin care sunt puse în valoare activitățile de învățare a limbii și culturii minorităților în acțiuni distincte;
- perspectiva antirasistă – prin care este promovată educația non-discriminatorie;
- perspectiva educației civice – având ca punct esențial promovarea drepturilor omului și valorile democratice;
- perspectiva cooperării, bazată pe relațiile de interacțiune și cooperare între elevii aparținând grupurilor care sunt diferite prin natura lor.

În acest context, s-a definit **competența interculturală** ca una care vine în sprijinul administrării facile a raporturilor dintre oameni într-un mediu multicultural. [68, 76]

În felul acesta, în **concluzii la capitol**: s-a stabilit care sunt premisele diversității culturale în educație și cum este exprimată diversitatea culturală prin proiecte interculturale. De

asemenea, am subliniat care sunt calitățile persoanei multiculturale și care sunt prioritățile care ar trebui atinse pentru formarea competenței interculturale. În opinia cercetătorilor, cel mai ușor se poate forma competența interculturală prin *învățarea de noi comportamente de la alții*, însușirea unor modalități noi de soluționare a problemelor, fapt care ne orientează spre reconcilierea valorilor culturale. Astfel, *reconcilierea valorilor este primul pas către ameliorarea disensiunilor, pentru îmbunătățirea comunicării și sporirea coeziunii de grup, iar simpla atingere emoțională poate să fie un pas înainte pentru formarea competenței interculturale*. [44]

De altfel, în baza *principiilor holistice* ale educației și a principiilor educației interculturale se poate constata interdependența dintre educația morală, educația moral-civică, educația pentru drepturile cetățenești și educația interculturală, care contribuie la formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale. În accepțiunea specialiștilor [78], familia dispune de numeroase resurse, acele valori socioculturale ce sunt lăsate moștenire copiilor, care sunt valorizate sistematic și organizat în mediul școlar. Un rol aparte îl au *dimensiunile fundamentale ale educației interculturale* și principiile care stau la baza activității de predare-învățare-evaluare eficientă. Investigarea și sublinierea conceptelor de bază a facilitat scoaterea în evidență a elementelor fundamentale promovate de educația interculturală, necesare formării competenței interculturale. [3]

În Capitolul 2 „**Cadrul metodologic de formare a competenței interculturale a elevilor**”, sunt sintetizate reperele teoretice și aplicative care stau la baza formării competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale. În contextul utilizării *metodelor praxiologice*: teste aplicative, chestionare, s-a putut constata că elevii regăsesc în comportamentul lor elemente ale educației interculturale. Acestea însă trebuie inserate într-un cadru educațional extracurricular. De asemenea, s-a subliniat care sunt *calitățile persoanei multiculturale*, în accepțiunea lui S. Chevrier [50], și care sunt *prioritățile* care ar trebui atinse pentru formarea competenței interculturale.

Un loc aparte este atribuit în acest capitol evidențierii interdisciplinarității [65] educației interculturale și necesității relevanței desfășurării activităților practice cu elevii într-un cadru educațional co-curricular. Având în vedere caracteristicile de vârstă ale elevilor din clasele gimnaziale privind atașamentul, înțelegerea, gândirea, abstractizarea fenomenelor și a situațiilor interculturale din mediul școlar și extrașcolar, a fost elaborată *Matricea strategiilor educaționale în vederea formării competenței interculturale*.

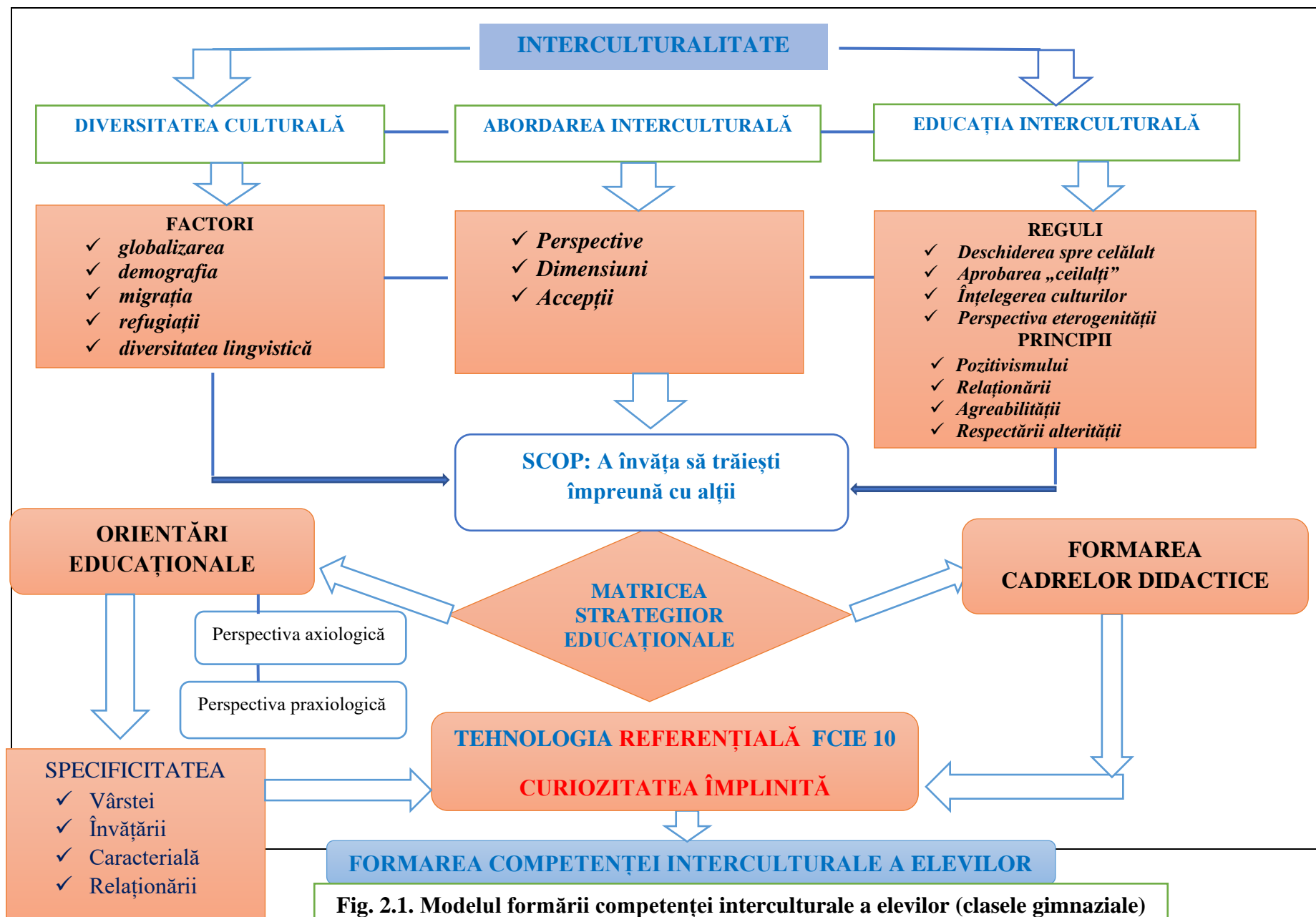
Sunt analizate reperele epistemologice și *rezultatele din pre-experiment*, a fost stabilit *interesul cadrelor didactice* cu privire la formarea competenței interculturale și *necesitatea pregătirii acestora în domeniul educației interculturale*. Aplicarea *Constructului de pregătire a cadrelor didactice* în vederea formării CI elevilor din clasele gimnaziale a confirmat ideea că activitatea de formare a cadrelor didactice poate conduce ulterior la rezultate mai bune în formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale. Având în vedere faptul că competența interculturală este efectul conexiunii dintre componenta afectivă, cognitivă, relaționară (comportamentală) și pregătirea didactică a profesorilor, s-au precizat parametrii de ordin psihologic, pedagogic și social specifici formării CI elevilor din clasele gimnaziale.

În capitol este descris *Modelul formării competenței interculturale a elevilor (clasele gimnaziale)*, conținutul căruia oferă posibilitatea formării competenței interculturale. Astfel, sunt întrunite două coordonate esențiale privind implementarea acestuia în experimentul pedagogic și include *Tehnologia referențială FCIE (10)*, „zece” însemnând zece activități de formare a

competenței interculturale; finalitatea acesteia se va reflecta în atitudinile și conduitele pozitive, dezirabile, manifestate de către elevi. La nivelul I al *Modelului formării competenței interculturale a elevilor* se află reperele teoretice din perspectiva diversității culturale, abordării interculturale și educației interculturale, prin specificarea factorilor, perspectivelor, dimensiunilor, regulilor, principiilor ce contribuie la reușita formării competențelor interculturale a elevilor. La nivelul II al *Modelului* este precizat scopul abordării fenomenului pedagogic al interculturalității: *A învăța să trăiești împreună cu alții*. La nivelul III al *Modelului* se află componenta metodologică, care confirmă posibilitățile de formare a competenței interculturale a elevilor din perspectivă axiologică și praxiologică: orientările educaționale în domeniu, Matricea strategiilor educaționale, formarea cadrelor didactice implicate în formarea competenței interculturale a elevilor de gimnaziu. La nivelul IV al *Modelului* este plasată Tehnologia FCIE 10, structurată în baza luării în considerare a unor specificități ale elevilor de gimnaziu: vârstă, specificul de învățare, aspecte de caracter proprii, relaționarea. Valorificarea Tehnologiei prevede ca finalitate formarea competenței interculturale a elevilor (clasele gimnaziale).

Termenul de *referențial*, în acest context, așa cum îl percepe F. Voiculescu [110, p. 331-337], este un termen ce aparține limbajului pedagogic, consacrat, de fapt, în literatura pedagogică franceză, fiind folosit în legătură cu o proiectare a unor componente, cum ar fi conținuturile, obiectivele, rezultatele etc. În planul proiectării, referențialul este instrumentul prin care se descrie, în termeni concreți, destinația entității respective. Autorul definește referențialul drept un sistem unitar și coerent de puncte de reper, de criterii, indicatori pe baza cărora se circumscriu dimensiunile, componentele, conținuturile unui program de educație (formare). Semnificația esențială a referențialului este aceea de *sistem de referință* la care se raportează o entitate (proiect, program etc.) și în funcție de care sunt proiectate și evaluate rezultatele acestuia. Treptat, tehnica referențialelor s-a diversificat atât în domenii de aplicare, cât și ca funcții.

În proiectarea finalității activității de formare a competenței interculturale, s-a pornit de la ideea unuia dintre cele mai importante ingrediente ale procesului de învățare, care reflectă *dorința de a cunoaște* ceva nou sau neobișnuit. Or, acest lucru este reprezentat de *curiozitate*, care, spre deosebire de *interes*, ca orientare activă ce presupune o dorință arzătoare de a cunoaște și de a înțelege ceva, implică factorul de *nou* sau *neobișnuit*. În fond, curiozitatea influențează efectiv performanța academică. Acest lucru presupune că un elev curios are toate șansele să aibă rezultate bune la școală, deoarece curiozitatea face ca învățarea să fie mai ușoară. Elevul înțelege mai ușor informațiile pe care sunt curioși să le afle, dar și pe cele adiacente. Curiozitatea provoacă plăcere, deoarece atunci când suntem curioși, se activează în creier nu doar zona care răspunde de memorie, ci și cea care răspunde de plăcere, cea care păstrează în memorie informația pe o perioadă mai lungă de timp. Când suntem curioși și deschiși către lume, ne entuziasmăm, suntem mai atenți la cum funcționează lucrurile din jurul nostru, mintea ne este în mișcare, vedem mai multe scenarii și posibilități în jur. Curiozitatea are o componentă pragmatică, pentru descoperirea lucrurilor utile și folositoare, dar mai importantă decât perspectiva utilitaristă este perspectiva umanistă: curiozitatea este despre experiența autentică a vieții, despre descoperire, despre bucuria neobișnuitului.

Aici trebuie să facem precizarea că formarea competenței interculturale *constituind un imperativ* al societății actuale, preadolescentul asimilează calități prin care *poate să definească elementele propriei culturi, să aprecieze cultura celor cu care interacționează, este deschis spre ajutor, lucru în echipă, are atitudine critică față de fenomenele de violență, ură, marginalizare, asuprire, stări conflictuale* etc. E foarte adevărat că activitățile de învățare din clasele gimnaziale contribuie la formarea spiritului de echipă, *legarea unor prietenii sincere*, implicarea în acțiuni care dezvoltă sentimente de apreciere și *asertivitate*, dar acestea *se dezvoltă o dată cu trecerea timpului*.

Principiul abordării interdisciplinare a educației interculturale este relevant și conduce spre:

- *alcătuirea unui sistem axiologic comun*, susținut de valorile care stau la baza disciplinelor socioumane;
- *alcătuirea unui sistem valoric de informații și vocabular* din sfera disciplinelor socioumane;
- *formarea competențelor sociale, personale, moral-etice și interculturale*, prin transferarea cunoștințelor, abilităților și atitudinilor elevilor în acțiuni practice.

Scopul major al educației interculturale este dezvoltarea integrală a personalității elevului, responsabilizarea socială a acestuia, formarea la elevi a competențelor de integrare socială, de autorealizare și autocunoaștere, pregătirea elevilor pentru a avea șanse egale și pentru a adopta decizii cu caracter moral-civic. În acest context, susținem *necesitatea expunerii trăsăturilor caracteriale ale elevilor din clasele gimnaziale în concordanță cu elemente ale specificității vârstei*. În acest fel, profesorii să poată propune și implementa cele mai potrivite strategii educaționale.

În sprijinul celor menționate, a fost elaborată **Matricea strategiilor educaționale în vederea formării competenței interculturale**, raportată la specificitatea trebuințelor elevilor din clasele gimnaziale. La baza conceperii acesteia, care reprezintă un *instrument de lucru pentru cadrele didactice*, a stat studierea și analiza documentelor de specialitate, lucrările cercetătorilor în domeniu. Acestea fac referire la *particularitățile de vârstă*, cunoaștere și înțelegere, asimilate elevului de vârstă gimnazială. De asemenea, fac referire la ansamblul *strategiilor* armonizate cu principiile care stau la baza educației, alături de procedeele cunoașterii

În scopul stabilirii atitudinii subiecților în raport cu competență interculturală, s-a realizat o **etapă pre-experimentală**, prin patru probe, aplicate atât elevilor din clasele gimnaziale, cât și profesorilor: chestionar de atitudine, discuții tematice, constructul de formare, ghidul de inițiere, teste aplicative. Răspunsurile elevilor și profesorilor chestionați în cadrul pre-experimentului pedagogic reliefează o imagine concludentă asupra *stării de fapt privind educația interculturală în vederea formării competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale*.

Aici trebuie să menționăm că *fiecare workshop a debutat cu activități centrate pe formabil, focalizate pe crearea celui mai potrivit mediu socioafectiv, a debutat cu exemple concrete, din realitatea imediată, iar pe măsură ce formabilii descopereau fidelitatea exemplului, unele de bună practică, altele de nereușită, dar de mare importanță, ca măsură de precauție pe viitor, se continua cu o varietate de exemplificări, deosebit de utile și interesante. Ca element de originalitate, în cadrul workshop-urilor de pregătire a cadrelor didactice pentru formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale, au fost invitate persoane reprezentative din diaspora istorică, care au adus maximul de informații privind interculturalitatea în aceste regiuni (Banatul Sârbesc,*

Provincia Voivodina (Serbia), Valea Timocului (Serbia), Regiunea Cernăuți (Ucraina), Chișinău, raionul Anenii Noi (Basarabeasca) Republica Moldova.

În evaluarea rezultatelor obținute la workshop-ul de formare a cadrelor didactice privind formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale, s-a acordat atenția cuvenită principiilor de comunicare interpersonală: contracararea aroganței cognitive este dată de recunoașterea propriilor limite culturale; empatia cognitivă susținută de înțelegerea ideilor și a opiniilor evaluatorului; democrația cognitivă, care presupune ca evaluarea să fie percepută ca un dialog, unde fiecare învață de la fiecare; premisa pentru obținerea succesului constă în susținerea morală a evaluatului; feedback-ul este măsura calității formatorului în procesul de formare a cadrelor didactice. În procesul formării competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale este absolut necesar ca profesorii să știe să formeze competența interculturală școlărilor. Astfel, se impune necesitatea formării continue a profesorilor, indiferent de disciplina predată, în vederea pregătirii acestora pentru formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale.

Reperetele elaborării *Tehnologiei FCIE (10)* se constituie din aspectele expuse mai jos. Competența interculturală se demonstrează prin soluționarea eficientă a problemelor apărute în context intercultural. Ea include următoarele componente: *cognitivă, afectivă și comportamentală*.

Componenta cognitivă presupune existența percepției culturale și interculturale adecvate. La acest nivel este implicată recunoașterea faptului că subiecții interpretează unul și același comportament în mod diferit. *Componenta afectivă* cuprinde tot ansamblul de atitudini de stimă, de recunoaștere, deschidere, valorificare, curiozitate față de celălalt. *Componenta comportamentală* implică capacitatea de a empatiza, de a tolera prezența celuilalt în permanența cotidiană, de a găsi și utiliza eficient modalități de adaptare și conviețuire armonioasă într-un mediu intercultural. Valorile incluse în finalitățile educației interculturale nu se pot realiza de la sine. Deschiderea față de celălalt, acceptarea acestuia, toleranța nu sunt înnăscute, ci se construiesc în personalitate prin demersuri educaționale sistematice. Din perspectiva cultivării și promovării acestor valori, rolul școlii este deosebit de important în transformarea acestor diferențe într-o șansă a dezvoltării personale și a comunității – și de aici diminuarea lor ca sursă de prejudecăți, tensiuni și disconfort. Școala are sarcina să ofere prin intermediul educației interculturale un *model al conviețuirii pașnice și constructive într-o societate* în care locuiesc împreună membrii mai multor grupuri etnice.

În felul acesta, *Tehnologia referențială FCIE (10)* conține următoarele componente: elemente subsecvente ale competenței interculturale, activitățile de formare, competențele interculturale formate, metode/ tehnici de formare.

Tabelul 2. 1. Tehnologia referențială FCIE (10)

<i>Elemente subsecvente ale competenței interculturale</i>	<i>Activitatea de formare</i>	<i>Competențe interculturale în formare</i>	<i>Metode/tehnici de formare</i>
Înțelegerea punctelor de vedere ale celorlalți asupra lumii.	Activitatea 1. Ce este cultura	C.I. Utilizarea corectă a noțiunilor specifice educației interculturale cu referire la fapte/ evenimente /processe din societatea contemporană. C.I. Identificarea propriilor repere de identitate culturală, prin raportare la	-conversația -explicația -atelierul de comunicare -observarea dirijată -ordonarea -esențializarea -problematizarea

Adaptabilitatea/ Adaptarea la un nou mediu cultural		sisteme de referință culturale variate.	
Deschidere spre învățarea unei culturi noi și spre întâlnirea cu persoane din alte culturi	Activitatea 2. Ce înseamnă diversitate culturală	C.I. Analiza unor situații în acord/ dezacord cu valorile și principiile societății interculturale.	-conversația euristică -explicația -activitatea creativă -observarea dirijată -rețeaua de discuții -descoperirea -situația didactică
	Activitatea 3. Patrimoniul cultural	C.I. Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite. C.I. Formarea convingerii că patrimoniul cultural trebuie să fie protejat atât prin legi, cât și prin acțiuni ale fiecăruia.	-probe practice (de completare) -explicația -reflecție interpretativă -lucrul în perechi -conversația -problematizarea
Competențe sociolingvistice (conștientizarea relațiilor dintre limbi și înțelegerea acestora în context social)	Activitatea 4. Conservarea și promovarea moștenirii culturale	C.I. Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite. C.I. Dezvoltarea atitudinii corecte față de conservarea tradițiilor culturale.	-studiul de caz -incidentul critic -asimilatorii culturali -explicația -rețeaua de discuții -descoperirea
	Activitatea 5. Patriotismul și manifestările sale	C.I. Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite. C.I. Dezvoltarea sentimentului de patriotism.	-conversația -atelierul de comunicare -explicația -rețeaua de discuții -descoperirea -incidentul critic
Abilitatea de adaptare la o varietate de metode de comunicare interculturală și la diferite stiluri de învățare	Activitatea 6. Ce înseamnă multiculturalitate și interculturalitate	C.I. Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care	-explicația -conversația euristică -ciorchinele -brainstorming -rețeaua de discuții

Respect/empatie pentru alte culturi		aparțin unor culturi diferite. C.I. Dezvoltarea capacității de-a accepta elemente ale culturii diferite de cea proprie.	-descoperirea
Înțelegerea valorii diversității culturale	Activitatea 7. Tratatamentul egal și solidaritatea	C.I. Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite.	-lucrul în grup -asimilatorii culturali -lucru în grup -conversația euristică -explicația
Înțelegerea rolului și a impactului culturii, a impactului situațional, social și a contextelor istorice implicate	Activitatea 8. Ce este intoleranța și cum se manifestă. Ce este discriminarea	C.I. Participarea la rezolvarea problemelor comunității, prin utilizarea capacității de empatie culturală în relațiile cu persoane aparținând unor culturi diferite.	-conversația euristică -explicația -rețeaua de discuții -descoperirea -problematizarea -incidentul critic
Acceptarea ambiguităților și implicarea în acestea	Activitatea 9. Persoana și drepturile culturale	C.I. Analiza unor situații în acord/dezacord cu valorile și principiile societății interculturale. C.I. Rezolvarea în perechi/echipă a unor sarcini de lucru referitoare la viața într-o societate interculturală.	-dezbateră -conversația euristică -expunerea cu oponent -observația dirijată -rețeaua de discuții -descoperirea -problematizarea
Abilități de analiză, interpretare și relaționare culturală	Activitatea 10. Dialogul intercultural. Reguli și principii ale comunicării interculturale	C.I. Analiza unor situații în acord/dezacord cu valorile și principiile societății interculturale. C.I. Participarea prin derularea unui proiect intercultural, la rezolvarea problemelor comunității și la promovarea dialogului intercultural. C.I. Participarea la rezolvarea problemelor comunității, manifestând empatie culturală în relațiile cu persoane aparținând unor culturi diferite.	

Având drept reper analiza bazelor teoretice și experiențele, observațiile, rezultatele pre-experiment, putem să **deducem următoarele**:

S-a ilustrat *importanța abordării interdisciplinare* a educației interculturale pentru învățământul gimnazial, ca o *consecință firească* a faptului că formarea competenței interculturale se realizează la nivelul mai multor discipline socioumane. Astfel, *prezentarea corelațiilor dintre unele discipline școlare cu educația interculturală*, conduc la formarea CI elevilor din clasele gimnaziale. Au fost *clarificate aspectele dezbătute printr-o abordare multiplă*, din perspectiva mai multor discipline, în vederea formării competenței interculturale.

Prin analiza reperelor epistemologice și a *rezultatelor din pre-experiment*, a fost stabilit *interesul cadrelor didactice* cu privire la formarea competenței interculturale și *necesitatea pregătirii acestora în domeniul educației interculturale*. Aplicarea Constructului de pregătire a cadrelor didactice în vederea formării CI elevilor din clasele gimnaziale a confirmat ideea că activitatea de formare a cadrelor didactice poate conduce ulterior la rezultate mai bune în formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale. Având în vedere faptul că CI este efectul conexiunii dintre componenta afectivă, cognitivă, relaționară (comportamentală) a fost elaborat **Modelul formării competenței interculturale a elevilor (clasele gimnaziale)**, care, prin conținutul său, oferă posibilitatea formării competenței interculturale.

În Capitolul 3 „**Coordonate experimentale ale formării competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale**” este dezvăluit designul cercetării experimentale și informațiile privind experimentul pedagogic. De asemenea, este ilustrat faptul că în contextul activităților de formare realizate în baza *Tehnologiei referențiale FCIE (10)* s-a constatat prezența activă a elevilor în toate evenimentele formative, ca receptori, transmițători și participanți, exprimându-și deschis atitudinile, sentimentele, opiniile, stabilind o relație educațională stimulativă într-o varietate de comportamente, fapt care a generat o implicare activă în formarea competenței interculturale. Prin activitățile întreprinse, s-a probat interesul pentru experiența de învățare a specificului interculturalității, elevii manifestând curiozitate, chiar dacă de multe ori acest lucru genera și aspecte de disconfort cognitiv. Dezvoltarea tendinței de a mai cunoaște, stimularea dorinței de a descoperi, de a se angaja au fost elemente co-formative. Conform rezultatelor din ambele probe, s-a constatat **o diferență de 33%** a eșantionului experimental față de cel martor. Aceste date ilustrează, astfel, că activitatea de formare a competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale a fost una rezultativă, instrumentele aplicate au generat schimbări apărute în timp, ce asigură valorificarea competenței respective. Existând mai multe perspective asupra formării, au fost dinamizate mai multe relații educaționale: unele subordonând, iar altele precedând formarea.

Pentru a stabili nivelul de formare interculturală a elevilor din clasele gimnaziale, demersul experimental a fost orientat cu precădere spre activitățile de educație interculturală extra curriculară sau *co-curriculare*, făcând referire la un ansamblu de activități organizate suplimentar față de conținutul curriculumului disciplinar cu scopul completării formării personalității elevului. Activitățile co-curriculare se organizează în raport cu anumite obiective ce inspiră și provoacă educabilul, atât pentru succesul lui educațional, cât și pentru cel din viața de zi cu zi. Acestea au o valoare importantă atât pentru dezvoltarea socială a educabilului, cât și pentru cea personală, prin demersuri specifice și particulare. Deși activitățile specifice educației *co-curriculare* urmăresc anumite finalități menționate anterior, totuși ele nu uzitează la maxim de valorizarea unor competențe precum: dezvoltarea unor abilități interpersonale, muncă în echipă, inițierea și

implementarea unor proiecte personale sau în echipă, deprinderi de învățare a modului cum să înveți etc.

Scopul experimentului pedagogic: Validarea prin experiment a *Tehnologiei referențiale FCIE (10)* în clasele gimnaziale.

Etapetele experimentului: experimentul de constatare (anul școlar 2020-2021, clasa VI-VII), experimentul de formare (2020-2021, clasa VI-VII) și experimentul de validare (2021-2022, clasa VII-VIII). Instituțiile școlare unde s-a desfășurat experimentul pedagogic: Școala Gimnazială „I. C. Lăzărescu” Țițești, județul Argeș, 69 subiecți – eșantionul experimental (EE-27 subiecți); eșantionul martor (EM-42) și Școala Gimnazială Micești, județul Argeș, 84 subiecți – eșantionul experimental (EE-53); eșantionul martor (EM-31). Total: 153 subiecți. (Tabelul 2.2.)

Obiectivele experimentului:

- obținerea informațiilor preliminare referitoare la nivelul de formare a competențelor interculturale a elevilor din clasele gimnaziale;
- precizarea variabilelor și a conținutului probelor în contextul de formare;
- elaborarea materialelor și desfășurarea etapelor de formare;
- precizarea instrumentarului de investigație în activitatea de validare.

Tabelul 3.1. Experimentul pedagogic

ETAPE	SUBIECȚI	INSTRUMENTAR
CONSTATARE 2020-2021	153 subiecți (elevi, cl.VI-VII) EE-80 EM-73	Chestionar <ul style="list-style-type: none"> • criterii • motivație mijloace • conținuturi • condiții
FORMARE 2020-2021	80 subiecți (27 elevi, cl.VI-VII Țițești; 53 elevi, cl.VI-VII, Micești)	Valorificarea Tehnologiei FCIE (10) Activități de formare a comportamentului intercultural al elevilor (10 activități)
VALIDARE 2021-2022	153 subiecți (69 elevi, cls.VII-VIII, Țițești; 84 elevi, cls.VII-VIII, Micești)	Chestionar (elevi) Proiect educațional

Datele inițiale privind nivelul de formare a competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale au fost obținute prin aplicarea chestionarului, care a vizat:

- stabilirea nivelului de interes al elevilor față de educația interculturală;
- determinarea unei ierarhii a activităților specifice, preferate în cadrul educației interculturale;
- identificarea mijloacelor și metodelor didactice agreate de elevi, utile și necesare pentru formarea competenței interculturale;
- determinarea nivelului de conștientizare și apreciere a utilității activităților interculturale;
- identificarea tipurilor de activități pe care elevii le consideră agreabile și eficiente pentru formarea competenței interculturale.

Chestionarul aplicat în etapa de constatare a avut la bază cinci criterii. Ca urmare a aplicării instrumentarului de investigare în etapa de **constatare**, au rezultat următoarele date, sintetizate în Tabelul 3.2.

Tabelul 3.2. Datele generale ale chestionarului (etapa de constatare)

Criteriul	Variante de întrebări	Răspunsuri EE		Răspunsuri EM	
		%		%	
		Da	Nu	Da	Nu
1. Motivație Necesitate	a) <i>Îți place disciplina Educație interculturală ?</i>	56	44	58	42
	b) <i>Ai vrea ca disciplina Educație interculturală să fie două ore/săptămână?</i>	36	64	44	56
	c) <i>Ai vrea un curs opțional la Educație interculturală?</i>	42	58	40	60
	d) <i>Ai vrea ca orele de Educație interculturală să se desfășoare cu mijloace moderne: calculatoare, videoproiector, conexiune la internet, resurse digitale audio-video?</i>	100	0	100	0
	e) <i>Ai nevoie de cunoștințe de Educație interculturală pentru viață?</i>	72	28	68	32
	f) <i>Este importantă cunoașterea Educației interculturale pentru dezvoltarea ta culturală?</i>	65	35	58	42

Implementarea Tehnologiei referențiale FCIE (10) a avut ca scop studiul și reflecția suplimentară asupra ideii de interculturalitate, ca o noțiune cuprinzătoare, comprehensivă, ca reacție la noile realități existențiale, într-un câmp de acțiune aflat în strânsă legătură cu practica educațională de bază, cu situațiile și acțiunile educaționale concrete. Prin aceasta s-a intenționat a coordona raporturile teoretice cu practicile educaționale dinamice și în permanentă transformare. Astfel, o opțiune educațională conturată reflexiv prinde contur praxiologic și își propune să contribuie la dezvoltarea personalității elevului prin formarea competenței interculturale. Valorificarea Tehnologiei referențiale FCIE (10) a avut drept obiectiv stimularea elevilor în asimilarea cunoștințelor specifice domeniului prin activitate nemijlocită, care să valideze aceste cunoștințe, să le ofere puncte de reflecție, să le sugereze noi abordări. De asemenea, se orientează spre formarea și dezvoltarea capacității de autoapreciere, de autoreglare obiectivă. Corpusul de achiziții practice este prezent într-o formare evidentă, cuprinsă în următoarele aspecte: caracterul descriptiv și explicativ, caracterul reflexiv, caracterul normativ-prescriptiv, caracterul prospectiv. Finalitatea acesteia este să asigure reușita activităților de formare, realizate în contextul formativ proiectat.

Întreaga construcție tehnologică se fundamentează pe *ideea „Curiozitatea împlinită”*, care presupune finalizarea oricărei activități cu formularea unei sarcini sintetice în baza formulelor de tipul: „Oare dacă...cum crezi...”; „Dacă..., atunci...”; „Oare să fie adevărat că...”. Curiozitatea, ca atare, este o trăsătură de caracter, care impulsionează ființele umane să caute informații, date, fapte ce răspund nevoilor lor. Elevii, în timp ce caută informații/soluții/răspunsuri, au mintea deschisă pentru a explora și a dinamiza o gamă largă de cunoștințe, experiențe, capacități, atitudini, care sprijină propriile asumptii sau concluzii. Ei formulează întrebări, tatonează surse informative, consultă experți, caută în experiența lor, adică parcurg mai mulți pași, care dau sens căutării lor. Curiozitatea este nevoia elevului de a căuta în plus la ceea ce cunoaște, nu se mulțumește cu ceea

ce cunoaște deja. El vrea să „iasă” la faptul ce are legătură cu lucrul respective, cu viața lui de zi cu zi. Tehnica „*Curiozitatea împlinită*” presupune căutarea pe cont propriu, care face ca să se extindă rețelele neuronale ale elevilor. Curiozitatea „hrănește” mintea elevului, furnizându-i o experiență de nivel superior. Mintea lui se transformă și vine în contact direct cu realitatea, îi stimulează interesul pentru lumea din jurul său.

Pentru exemplificare expunem una din cele 10 activități.

Activitatea de formare 1. CE ESTE CULTURA

Scopul activității: *Descoperirea elementelor care stau la baza culturii unui popor și a importanței acestora pentru noi și pentru generația viitoare.*

Competențe interculturale:

C.I. Utilizarea corectă a noțiunilor specifice educației interculturale cu referire la fapte/ evenimente /procese din societatea contemporană;

C.I. Identificarea propriilor repere de identitate culturală, prin raportare la sisteme de referință culturale variate.

Competențe subsecvente:

- definirea noțiunilor: cultură, atitudine, valoare;
- delimitarea elementelor care țin de cultura de suprafață și cultura din profunzime a „icebergului culturii”;
- înțelegerea rolului și importanței culturii în viața oamenilor și a unui popor;
- manifestarea interesului față de conținutul propus pentru formarea culturii, ca element de identitate națională.

Tabelul 3.3. Activitatea 1. Ce este cultura

ACTIVITATEA SUBIECȚILOR	Metode /tehnici
<p><i>Elevii răspund la întrebări:</i></p> <p>-Care sunt legendele pe care le cunoașteți referitoare la poporul nostru?</p> <p>-Care sunt eroii naționali care vă vin prima dată în minte când auziți cuvântul „eroi naționali”?</p> <p>-Denumiți primele trei instituții care vă vin în minte când auziți cuvântul „cultură”.</p> <p>-Enumerați trei sfaturi pe care le-ați primit de la bunici/părinți și care se transmit din generație în generație.</p> <p>-Scrieți pe caiet cinci cuvinte care definesc cel mai bine tradițiile românești.</p> <p>-Cum explicați proverbul: „Bună ziua căciulă, că stăpânul nu are gură!”</p> <p>-În urma vizionării materialului următor referitor la cultură se face o scurtă analiză.</p>	<p>Atelier de comunicare</p> <p>Conversația</p> <p>Explicația</p> <p>Observația dirijată</p>
<p><i>Elevii:</i></p> <p>-definesc noțiunile: cultură, atitudine, valoare;</p> <p>-fac o delimitare a elementelor care țin de cultura de suprafață și cultura din profunzime a „icebergului culturii”;</p> <p>-înțeleg rolul și importanța culturii în viața oamenilor și a unui popor.</p> <p>Curiozitatea împlinită: <i>Oare dacă tot ce ține de cultură ar fi închis ermetic într-o ladă, cum crezi, ce s-ar întâmpla în lume ?</i></p>	<p>Ordonarea</p> <p>Esențializarea</p>

Elevii analizează etimologia cuvântului „cultură” și insistă pe înțelegerea faptului că în esență *cultura* este un ansamblu de tipare valorice și atitudinale esențiale prin care se reflectă comportamente sociale, fiind transmisă din generație în generație. Cultura se dobândește în timp,

nu este înnăscută. Din cultura unui popor fac parte: istoria, arta, eroii, legendele, normele de viață, salutul, limba pe care o vorbim, modul în care ne îmbrăcăm, cum comunicăm, ce și cum mâncăm, comunicăm și relaționăm cu semenii, tradițiile, obiceiurile, respectul față de părinți, gestionarea timpului, ospitalitatea etc.

În aspect aplicativ, au fost făcute un șir de analize privind rolul pozitiv în viața fiecăruia a culturii generale și a culturii personale. *Elevii și-au luat un angajament nescris de a se „îmbogăți” cultural prin diversele activități pe care le oferă școala.*

Experimentul de validare a fost efectuat după trei luni de pauză, în vederea verificării rezultatelor activității formative, fiind aplicate două probe de evaluare: chestionarul și proiectul educațional, desfășurându-se pe parcursul a nouă luni (anul școlar 2021-2022).

Ca urmare a aplicării instrumentarului de investigare în etapa de validare, au rezultat mai multe date concludente, unele din ele fiind sintetizate în Tabelul 3.4.

Tabelul 3. 4. Datele generale ale chestionarului (etapa de validare)

Criteriul	Bifează răspunsul la fiecare întrebare	Răspunsuri (EE) %		Răspunsuri (EM) %	
		Da	Nu	Da	Nu
1. Motivație/Necesitate	a) Îți place disciplina Educație interculturală? Formulează un argument pentru răspunsul tău.	97	3	65	35
	b) Ai vrea ca disciplina Educație interculturală să fie două ore/săptămână? De ce ?	90	10	58	42
	c) Ai vrea un curs opțional la Educație interculturală? Cu ce te va ajuta acest curs?	85	15	45	55
	d) Ai vrea ca orele de Educație interculturală să se desfășoare cu mijloace moderne: calculatoare, videoproiector, conexiune la internet, resurse digitale audio-video?	100	-	100	-
	e) Ai nevoie de cunoștințe de Educație interculturală pentru viață? Când sunt de folos cunoștințele și competențele interculturale?	72	28	54	46
	f) Este importantă cunoașterea Educației interculturale pentru dezvoltarea ta culturală? Dar ce înțelegi prin dezvoltare interculturală?	95	5	58	42

Proba Proiectului educațional ne-a determinat să scoatem în evidență nivelul de implicare a elevilor ambelor grupe în realizarea sarcinilor propuse în cadrul proiectului intercultural, la rezolvarea problemelor comunității și la promovarea dialogului intercultural, în baza a trei criterii:

- implicarea tuturor elevilor pentru atingerea scopului propus în cadrul proiectului;
- stabilirea legăturilor de comunicare cu elevi din alte școli în baza proiectelor educaționale;
- manifestarea empatiei culturale în relațiile cu persoane aparținând unor culturi diferite.

Astfel, în Figura 3.1. sunt prezentate rezultatele probei proiectului educațional.

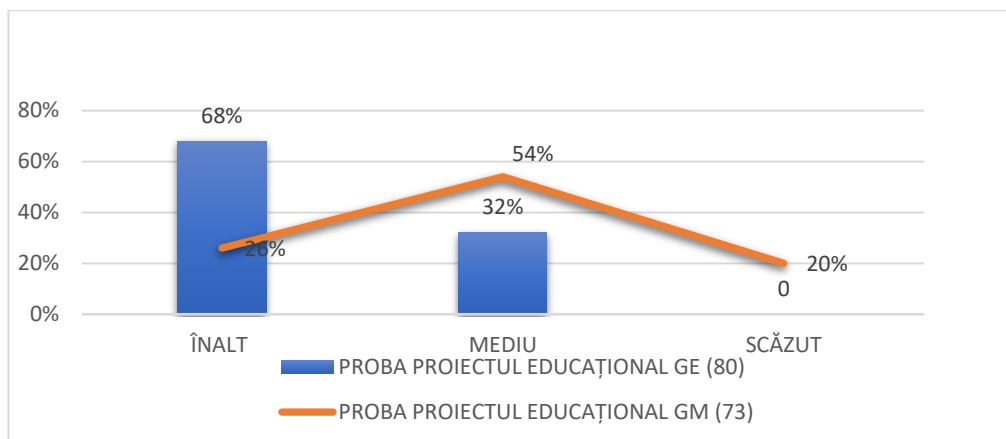

Figura 3.1. Rezultatele probei Proiectul educațional (GE 80 și GM 73)

Proiectul educațional a fost elaborat în baza studiului de caz, care are sarcina să-l pună pe elev în contextul simulativ al unor probleme reale, pentru care el caută soluții, le verbalizează și le analizează, iar ulterior prezintă și argumentează decizia luată. La elaborarea cazului s-a ținut cont de următoarele aspecte: elevilor li se prezintă cazul, care poate fi: o relatare rezumativă a unei situații, inspirate din viața cotidiană, din știrile din media; o secvență de text artistic, din care se deduc cu ușurință parametrii informativi; o imagine sau o secvență de film, relevantă pentru un subiect-problemă etc. Cazul trebuie să fie adecvat vârstei elevilor și relevant pentru ei; acesta nu trebuie să impună/ reclame informații suplimentare extinse sau documentare minuțioasă pentru a fi înțeles. De asemenea, cazul trebuie să fie selectat sau formulat în funcție de competența pe care intenționăm s-o evaluăm, astfel ca analiza să valorifice cunoștințele, abilitățile, dar, mai ales, deprinderile existențiale ale elevilor și produsul – soluția oferită să fie convingătoare.

Menționăm că deseori identificarea sau formularea problemei este impedimentul pentru soluționare. Cazul poate să pară explicit pentru un adult, dar elevul să nu intuiască nici problema, nici posibilitatea de a o rezolva. Cerințele pentru formularea problemei trebuie să fie laconismul și claritatea. Cazul urmează să scoată în prim-plan o singură problemă, pentru a nu se dispersa atenția și interesul elevilor față de problemă și soluționarea să se încadreze în timp util. În Figura 3.2. prezentăm nivelul de competență interculturală în cadrul ambelor eșantioane.

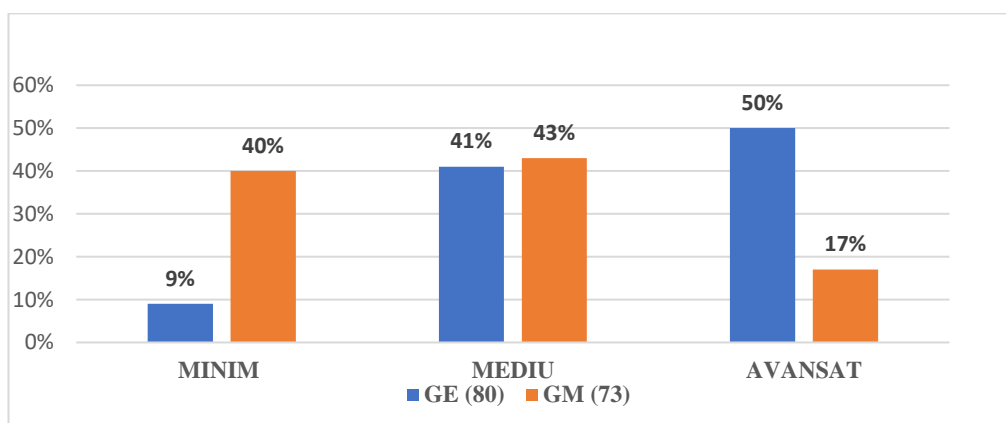

Figura 3.2. Nivelul competenței interculturale (etapa post experiment)

Conform rezultatelor din ambele probe, am dedus nivelul de competență interculturală în baza criteriilor grilei propuse anterior. Astfel, 9% la nivel minim în grupul experimental; nivel mediu 41% și avansat 50%. În cadrul grupului martor 17% predomină la nivelul avansat, 40%

nivelul minim și 43% nivelul mediu. Constatăm că *nivelul avansat* al EE este cu **33% diferența** de eșantionul martor, *nivelul mediu* 2% diferența și *nivelul minim* este de 31% diferența.

În **concluzie**, au fost puse în evidență următoarele aspecte. Reflecțiile asupra datelor furnizate în experimentul pedagogic indică faptul că realizarea educației interculturale trebuie să pună accentul atât pe definirea și înțelegerea fenomenului respectiv ca atare, cât și pe diverse consultări oferite elevilor în contextul problematic al înțelegerii și interpretării. Realizarea educației interculturale și formarea competențelor interculturale implică dimensiuni importante, care dobândesc specificitate în funcție de particularitățile domeniului și de sarcinile formulate: diferențe culturale, variante culturale, tradiții, comportament specific, patriotism, valori etc. Selectarea instrumentarului de formare trebuie să ia în considerare prestația, performanțele elevilor implicați, care condensează esențele procesului formativ. Importanța identificării atitudinilor, preferințelor, gândurilor elevilor, după cum am constatat, poate sprijini procesul de formare și de resemnificare a procesului formativ, păstrând un raport convenabil între cunoaștere, acceptare, aplicare și asigurând o sedimentare relativ stabilă a noului.

În contextul activităților de formare realizate în baza *Tehnologiei referențiale FCIE (10)* s-a constatat prezența activă a elevilor în toate evenimentele formative, ca receptori, transmițători și participanți, exprimându-și deschis atitudinile, sentimentele, opiniile, stabilind o relație educațională stimulativă într-o diversă varietate de comportamente, fapt care a generat o implicare intensivă în formarea competenței interculturale. Prin activitățile întreprinse s-a probat interesul pentru experiența de învățare a specificului interculturalității, elevii manifestând curiozitate, chiar dacă de multe ori acest lucru genera și aspecte de disconfort cognitiv. Dezvoltarea tendinței de a mai cunoaște, stimularea dorinței de a descoperi, de a se angaja au fost elemente co-formative.

Conform rezultatelor ambelor probe, s-a constatat o diferență a rezultatelor eșantionului experimental față de cel martor. Aceste date ilustrează, astfel, că activitatea de formare a competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale a fost una rezultativă, instrumentele aplicate au generat schimbări, ce asigură valorificarea competenței respective. Existând mai multe perspective asupra formării, au fost dinamizate mai multe relații educaționale: unele subordonând, iar altele precedând formarea. Conturarea unei imagini cuprinzătoare a variabilității semnificative a Tehnologiei referențiale FCIE (10) aduce în atenție date relevante.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Reflecțiile teoretice, considerațiile, analizele și demersurile structurate în capitolele respective sunt circumscrise unei viziuni de natură socioculturală, configurată de câteva dimensiuni solidare din punct de vedere funcțional. Ele sugerează faptul că procesul de formare a competenței interculturale în context școlar este fundamental dinamic și face parte dintr-un fenomen educațional esențial. Dimensiunea culturală „trece sub controlul” elevilor care învață, având consecințe asupra multiplelor componente ale procesului educațional. Sintetizarea liniilor de forță ale investigațiilor converge, reprezentativ, în următoarele concluzii generale.

1. Prin sintetizare reflexivă s-a stabilit că viziunea oferită de contextul teoretic sporește ideea oportunității cercetării problematicii respective. În baza studierii conceptelor de bază: *diversitate culturală*, *abordare interculturală*, *educație interculturală*, *competență interculturală* a fost argumentată importanța educației interculturale în procesul de dezvoltare și educație pentru elevi. Astfel, se demonstrează conexiunea indubitabilă dintre valorile culturale și nivelul de educație, respectiv comportament, materializat în competența interculturală formată elevilor din clasele

gimnaziale. În egală măsură, reperatele ideatice prezentate stau la baza postulatului care susține influența pe care o au comportamentele ce acționează asupra educației și rolul pe care îl are educația interculturală asupra modelării conduitei prosociale a elevilor din clasele gimnaziale (Capitolul 1, subcapitolul 1.2.).

2. S-a stabilit care sunt *premisele diversității culturale* în educație și cum este exprimată diversitatea culturală prin proiecte interculturale. De asemenea, s-a ilustrat care sunt calitățile persoanei multiculturale și care sunt prioritățile ce ar trebui atinse pentru formarea competenței interculturale. În opinia cercetătorilor, cel mai ușor se poate forma competența interculturală prin *învățarea de noi comportamente (de la alții)*, însușirea unor modalități noi de soluționare a problemelor, fapt care ne orientează spre reconcilierea valorilor culturale. De altfel, în baza *orientărilor holistice* ale educației și a principiilor educației interculturale, s-a constatat interdependența dintre educația morală, educația pentru drepturile cetățenești și educația interculturală, care contribuie la formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale (Capitolul 1, subcapitolul 1.1.).

3. În ceea ce privește ilustrarea problemelor educației interculturale, urmând ideea mai multor sinteze, s-a constatat că un rol aparte îl au dimensiunile fundamentale ale educației interculturale și principiile care stau la baza activității de predare-învățare-evaluare eficientă, acolo unde funcționează colective de elevi aparținând grupurilor minoritare alături de majoritari. Logic vorbind, investigarea și sublinierea conceptelor de bază a facilitat scoaterea în evidență a elementelor fundamentale promovate de educația interculturală, necesare formării competenței interculturale. Prin analiza trăsăturilor caracteriale raportate la specificitatea vârstei elevilor din clasele gimnaziale în contextul formării competenței interculturale, a fost elaborată *Matricea strategiilor educative raportată la specificitatea trebuințelor elevilor din clasele gimnaziale în vederea formării competenței interculturale*. La baza conceperii acesteia, care reprezintă un valoros *instrument de lucru* pentru cadre didactice, a stat studierea și analiza documentelor de specialitate și lucrările cercetătorilor în domeniu. De asemenea, a fost conceptualizată *Schema Raportului valori interculturale-valori social morale*, care este un instrument pedagogic necesar profesorilor în procesul didactic, în vederea formării competenței interculturale a elevilor (Capitolul 2, subcapitolul 2.2.).

4. Logica raționamentelor a impus, evident, ilustrarea importanței abordării interdisciplinare a educației interculturale pentru învățământul gimnazial, ca o consecință firească a faptului că formarea competenței interculturale se realizează la nivelul mai multor discipline socio-umane. Astfel, prezentarea corelațiilor dintre unele discipline școlare cu educația interculturală, conduc la formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale. Au fost clarificate aspectele dezbătute printr-o abordare multiplă, din perspectiva mai multor discipline în vederea formării competenței interculturale (Capitolul 2, subcapitolul 2.1.; 2.2.).

5. Pentru a înțelege în rădăcinile sale dialectice procesul de formare a competențelor interculturale, a fost stabilit interesul cadrelor didactice cu privire la formarea competenței interculturale și necesitatea pregătirii acestora în domeniul educației interculturale. Aplicarea *Constructului de pregătire a cadrelor didactice în vederea formării competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale* a confirmat ideea că activitatea de formare a cadrelor didactice poate conduce ulterior la rezultate mai bune în formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale. Având în vedere faptul că CI este efectul conexiunii dintre componenta afectivă, cognitivă, relaționară (comportamentală) și pregătirea didactică a profesorilor, au fost

precizați parametrii de ordin psihologic, pedagogic și social, specifici formării CI elevilor din clasele gimnaziale. De asemenea, a fost evidențiată dimensiunea normativă, teleologică, decizională, operațională și apreciativă a educației interculturale (Capitolul 2, subcapitolul 2.3).

6. Reflecțiile asupra datelor furnizate în experimentul pedagogic indică faptul că realizarea educației interculturale trebuie să pună accentul atât pe definirea și înțelegerea fenomenului respectiv ca atare, cât și pe diverse consultări oferite elevilor în contextul problematic al înțelegerii și interpretării. Realizarea educației interculturale și formarea competenței interculturale implică dimensiuni importante, care dobândesc specificitate în funcție de particularitățile domeniului și de sarcinile formulate: diferențe culturale, variante culturale, tradiții, comportament specific, patriotism, valori etc. (Capitolul 2, subcapitolul 2.3; capitolul 3, subcapitolul 3.2.).

7. S-a dedus analitic că selectarea instrumentarului de formare trebuie să ia în considerare prestația, performanțele elevilor implicați, care condensează esențele procesului formativ. Importanța identificării atitudinilor, preferințelor, gândurilor elevilor, după cum s-a constatat, poate sprijini procesul de formare și de resemnificare a procesului formativ, păstrând un raport convenabil între cunoaștere, acceptare, aplicare și asigurând o sedimentare relativ stabilă a noului.

În contextul activităților de formare realizate în baza *Tehnologiei referențiale FCIE (10)* s-a constatat prezența activă a elevilor în toate evenimentele formative, ca receptori, transmițători și participanți, exprimându-și deschis atitudinile, sentimentele, opiniile, stabilind o relație educațională stimulativă într-o diversă varietate de comportamente, fapt care a generat o implicare intensivă în formarea competenței interculturale. Exemplele oferite în cadrul experimentului pedagogic au pus în evidență faptul că activitățile întreprinse au probat interesul pentru experiența de învățare a specificului interculturalității, elevii manifestând curiozitate. Dezvoltarea tendinței de a mai cunoaște, stimularea dorinței de a descoperi, de a se angaja au fost elemente co-formative. Conform rezultatelor din ambele probe, s-a constatat o diferență de 33% a eșantionului experimental față de cel martor. Aceste date ilustrează, astfel, că activitatea de formare a competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale a fost una rezultativă, instrumentele aplicate au generat schimbări apărute în timp ce asigură valorificarea competenței respective. Existând mai multe perspective asupra formării, au fost dinamizate mai multe relații educaționale (Capitolul 3, subcapitolul 3.2., subcapitolul 3.3.).

Intenția noastră principală nu a fost de a substitui o modalitate de formare prin alta, ci, mai degrabă, de a aduce în prim-plan o gamă largă de posibilități interpretative în desemnarea pedagogică a formării competenței interculturale a elevilor prin fundamentarea *Modelului formării competenței interculturale a elevilor* (clasele gimnaziale), construit conform a patru niveluri de bază: reperele teoretice (diversitatea culturală, abordarea interculturală, educația interculturală); scopul abordării fenomenului pedagogic respectiv; componenta metodologică; tehnologia referențială (Capitolul 2, subcapitolul 2.4).

În context cu cele nominalizate, conchidem că rezultatele obținute în cadrul experimentului pedagogic au contribuit la soluționarea **problemei științifice**, care s-a configurat în necesitatea determinării reperelor pedagogice teoretico-aplicative de conceptualizare, proiectare, organizare, realizare a unor activități de formare co-curriculară sau extracurriculară a competenței interculturale, în contextul promovării tot mai active la nivel european a necesității formării competențelor-cheie ale elevilor, printre care se înscrie și competența-cheie de sensibilizare și expresie culturală, structurate în Modelul de formare a competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale în vederea racordării la cerințele actuale din învățământ.

Problema și scopul cercetării au fost soluționate datorită realizării **obiectivelor**:

1. Stabilirea cadrului teoretic al educației interculturale, a competenței și competenței interculturale, prin studiul și dezvoltarea conceptelor de bază.
2. Studiarea factorilor generatori ai diversității culturale (globalizarea, demografia, migrația, refugiații, diversitatea lingvistică), ca semnificații ale schimbărilor educaționale.
3. Examinarea specificului abordării interculturale și a formării competențelor interculturale a elevilor din clasele gimnaziale (evoluție, caracteristici, funcții, perspective, dimensiuni, accepții), ca factor de reușită în construirea demersului educațional de formare a competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale.
4. Elaborarea Tehnologiei referențiale de formare a competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale, ca instrument formativ de bază.
5. Valorificarea experimentală a Tehnologiei referențiale și validarea rezultatelor obținute în formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale.

În mod rezumativ și în context cu cercetarea realizată, propunem următoarele recomandări:

- Prin sintetizarea rezultatelor aplicării *Tehnologiei referențiale FCIE (10)* este oportună conceperea și punerea în aplicare a ODS - *Opționalului la decizia școlii* „Prin diversitate culturală la comunicare interculturală” ca o *necesitate obiectivă*, adresat elevilor din clasele gimnaziale, care ar fi axat pe valorile interculturalității din perspectiva schimbărilor în educație, determinate de transformările care au loc în societate.
- Elaborarea *Ghidului didactic* pentru elevi „Călătoria mea interculturală”, care ar pune în valoare diverse aspecte ale interculturalității din perspectiva pedagogiei constructiviste în calitate sa de teorie a cunoașterii viabile, prin constructe clădite experiențial de către elevi.
- Rezultatele cercetării pot repera fenomenul formării competențelor interculturale ale elevilor, prin conceperea unei *lucrări fundamentale* ”Metodologia interculturalității pedagogice”, care ar pune bazele metodice ale domeniului respectiv, ghidând cadrele didactice în acest proces formativ, clarificând teoretico-aplicativ esențele fenomenului de interculturalitate.
- Dezideratele actuale ale formării continue a cadrelor didactice preuniversitare pot fi realizate și prin valorificarea rezultatelor cercetării date la activitățile de formare, în contextul dezvoltării priorităților formative. În acest scop, poate fi structurat un *Pachet formativ* cu genericul „Identitatea culturală și perspectiva interculturală – dialog cultural și educațional”.

Cercetarea realizată deschide perspective noi și reale pentru investigarea valorilor interculturalității din perspectiva schimbărilor în educație, determinate de transformările care au loc în societate.

BIBLIOGRAFIE

1. ANTONESSEI, L. *Modernitatea, globalizarea și dialogul culturilor privite din perspectiva educației interculturale*, p. 11-23, în Cozma T. (coord.) *O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea*. Iași: Polirom, 2001. 216 p. ISBN 973-683-799-8
2. ANTONESSEI, L. *Paideia. Fundamentele culturale ale educației*. Iași: Polirom, 1996. 128 p. ISBN: 973-9248-08-x.
3. BARBĂNEAGRĂ, Al. Formarea competențelor interculturale într-o societate plurilingvă/ *Revista de științe socio-umane*. 2005, nr. 1, p.110-112
4. BÎRLOGEANU, L., CRIȘAN, A. *Ghid de politici interculturale*. București: Educația 2000, 289 p. ISBN 9975-79-026-7
5. BÎRZEA, C. *Interculturalitate, multiculturalitate și educație interculturală*. În *Revista de pedagogie*, anul LI, nr. 1-6/2003, 2004, p. 178-192.
6. BERNAT, S. *Educație multiculturală. Ghid metodologic*. Cluj – Napoca: Fundația CRDE, 2006. 100 p. ISBN-10: 973-7670-06-X ISBN-13: 978-973-7670-06-9
7. BUTNARI, N. *Noile Educații. Suport de curs. Universitatea de Stat Moldova*. Chișinău: CEP - USM, 2017. 122 p. ISBN 978-9975-71-920-9
8. CHIRIAC, A. *Competențe interculturale definire și particularități*. Universitatea de Stat din Moldova. Chișinău: „Studia universitatis”, seria – Științe ale Educației, nr. 5 (15), 2008, p. 115-119.
9. CHIRIAC, A. *Proiectarea cross-curriculumului educației interculturale*. USM. Chișinău: În *Studia universitatis*, seria – Științe ale Educației, nr. 5 (35), 2010, p. 36-40.
10. CHIRIAC, A. *Educația interculturală a studenților în învățământul superior-concepte cheie*. USM. Chișinău: În *Studia universitatis*, seria – Științe ale Educației, nr.5 (35), 2010, p. 60-64.
11. CIOLAN, L. *Pași către școala interculturală*. Ghid de educație interculturală pentru cadrele didactice. București: Corint, 2000. 181 p. ISBN 978-9975-3355-6-0
12. COJOCARU, V. *Competențe antreprenoriale prin metode interactive, Ghid metodic*. Chișinău: Pontos, 2011, 148 p. ISBN 978-9975-51-271-8.
13. COJOCARU, V. *Competențe decizionale ale managerilor în implementarea inovațiilor*. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2017. 178 p. ISBN 978-9975-76-223-6
14. COJOCARU, V. *Competențe de negociere educațională a managerului din învățământul preuniversitar*. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2019. 215 p. ISBN 978-9975-51-271-9.
15. COJOCARU, V. Gh., *Competență. Performanță. Calitate: concepte și aplicații în educație*. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2016. 273 p. ISBN 978-9975-46-281-5
16. COJOCARU-BOROZAN, M., SADOVEI, L. *Fundamentele științelor educației*. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2014. 446 p. ISBN 978-9975-46-207-5.
17. COJOCARU, V., COJOCARU, V. Gh., POSTICA, A. *Diagnosticarea pedagogică din perspectiva calității educației*, Chișinău: Centrală, 2011, 192 p. ISBN 978-9975-78-972-1.
18. COZMA, T., BUTNARU, S., POPA, N., *Resursele și dezvoltarea competenței interculturale la profesorii români*, articol publicat în volumul conferinței Internațional Conference on Adult Education, Iași: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, 2006.
19. COZMA, T., *O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea*. Iași: Polirom, 2001. 216 p. 973-683-799-8
20. CRISTEA, S. *Fundamentele pedagogiei*. Iași: Polirom, 2010. 345p. ISBN 978-973-46-1562-9
21. CUCOȘ, C. *Educația. Dimensiuni culturale și interculturale*. Iași: Polirom, 2000. 287 p. ISBN 973-683-445-X
22. CUCOȘ, C. *Interculturalitatea – sensuri, ipostaze, evoluții. În Semnificația vocației și a credinței în context intercultural. Actele Simpozionului Internațional al Tinerilor, Institutul Teologic Romano-Catolic Franciscan*. Roman: Serafica, 2018, p. 13-25. ISBN 978-606-770-110-4.

23. CUCOȘ, C. *Pedagogie*. Iași: Polirom, 2014. 205 p. ISBN: 978-973-46-4041.
24. DASSEN, P. *Educația interculturală – experiențe, politici, strategii*. Iași: Polirom Casa Editorial-Poligrafică „Bonus Offices” Centrul Educațional Pro Didactica. 2020, 140 p. ISBN, 1999. 208 p. ISBN 973-683-223-6.
25. DRĂGHICESCU, L., STĂNCESCU, I. *Educație interculturală – note de curs*, Universitatea Valahia Târgoviște, 2011 <http://ro.scribd.com/doc/97548157/Ed-Interculturală-Suport-Curs> (accesat în 20.10.2020)
26. *Ghid metodologic și suport de curs Educație interculturală pentru viitorii pedagogi*. Chișinău: 978-9975-3355-5-3.
27. GORAȘ-POSTICĂ, V., CARTALEANU, T., *Să ne cunoaștem mai bine. Educație interculturală pentru înțelegerea alterității prin intermediul literaturii etniilor conlocuitoare în Republica Moldova. Curriculum optional pentru liceu*. Centrul Educațional Pro Didactica. Chișinău: Cartier, 2005. 304 p. ISBN 978-9975-139-41-0
28. GHERGUȚ, A., FRUMOS, L. *Educația incluzivă. Ghid metodologic*. Iași: Polirom, 2019. 344 p. ISBN 978-973-46-7724-5.
29. GREMALSCHI, A. (coord.), *Modernizarea învățământului preuniversitar prin implementarea pe scară largă a tehnologiei informației și a comunicațiilor*. În: *Revista Didactica Pro*, Revistă de teorie și practică educațională, 2010, nr. 6 (64). Chișinău: p. 2-5. ISSN 1810-6455.
30. GREMALSCHI, A. *Formarea competențelor-cheie în învățământul general: Provocări și constrângeri. Studiu de politici educaționale* Inst. de Politici Publice. Chișinău: Lexon Prim, 2015. 108 p. ISBN 978-9975-9609-8-4
31. GUȚU, V. *Curriculum centrat pe competențe: orientări de optimizare/dezvoltare continuă*. În: *Didactica Pro*. 2014, nr 3(85), pp. 6-10. ISSN 1810-6455.
32. HĂDÎRCĂ, M., *Condiții pentru formarea-evaluarea transdisciplinară a competenței-cheie de comunicare în limba română*. În: *Univers Pedagogic*. 2018, nr. 1 (57), pp 3-9. ISSN 1811-5470.
33. JOIȚA, E., ILIE, V. *Formarea pedagogică a profesorului: instrumente de învățare cognitiv-constructivistă. Ediția a 2-a*. București: EDP, 2008. 399 p. ISBN 978-973-30-2338-8
34. LĂUDAT, R., BĂRĂITARU M. *Eficiența utilizării noilor tehnologii moderne în activitatea didactică*. În: *Materialele Conferinței naționale „Globalizarea educației și noile tehnologii”*, ediția a V-a, 17 iunie, 2016. București: Atelier didactic, 2016. p. 13-15. ISSN 2360-4700.
35. MARA, D. *Dimensiunile interculturale ale educației*. În: *Transilvania*, nr. 1/2008. Sibiu: Casa Editorială Tribuna. 2008. 96 p. ISSN 0255 0539
36. MUSTEAȚĂ, S. (ed.), *Educația cetățeniei democratice și toleranței prin intermediul istoriei. Ghid didactic*. Chișinău: Cartdidact, 2006. 354 p. ISBN 978-9975-51-164-3
37. NEDELICU, A. *Pedagogia diversității culturale – aspirații și rezoluții*. București: Humanitas, 2005. 205 p. ISBN 978-9975-3285-4-8
38. NEDELICU, A. *Fundamentele educației interculturale: diversitate, minorități, echitate*. Iași: Polirom, 2008. 204 p. ISBN 978-973-46-1173-7.
39. PAIU, M. *Tehnologiile informaționale ca suport indispensabil pentru un învățământ eficient*. În: *Studia Universitatis. Seria Științe ale Educației*. 2012, nr. 5(55), p. 46-50. ISSN 1857-2103.
40. PLUGARU, L., PAVALACHE, M. (coordonatori). *Educație interculturală*. Sibiu: Psihimedia, 2007. 120 p. ISBN 978-973-1753-22-5 821.135.1-31 ISBN 978-973-1753-22-5
41. POLENDĂ, R., RUEGG, Fr., RUS, C. *Interculturalitate. Cercetări și perspective românești*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2003. 254 p. ISBN 9736101495; 9789736101496
42. POPESCU, S. *Comunicarea interculturală*. Iași: Editura Institutului European, 2013. 395 p. ISBN 978-973-611-938-5.
43. REY, B., PACEARCĂ, Șt., CARETTE, V. ș.a. *Competențele în școală. Formare și evaluare*. București: Aramis, 2012. 176 p. ISBN 978-973-679-932-7.

44. STĂNESCU, V. *Globalizarea: spre o nouă treaptă de civilizație*. Cluj-Napoca: Eikon, 2009. 486 p. ISBN 978-973-757-170-0
45. ABDALLAH-PRETCEILLE, M. *L'education interculturelle*. Paris: PUF, 1999. 159 p. ISSN 1262-3490
46. ARASARATNAM, L.A. *The development of a new instrument of intercultural communication competence*. În: *Journal of Intercultural Communication*. Routledge, 2009.
47. AUBRET, J., GILBERT, P. *L'evaluation des compétences*. Strimont: Editura Pierre Mardaga, 2003. 286 p. ISBN 9782870098349.
48. BATELAAN, P. *Le nouveau defi interculturel lance a l'education: la diversite religieuse et le dialogue en Europe*, (DGIV/EDU/DIAL (2003) Consiliul Europei, Strasbourg, 2003.
49. CAZAL, D., PERRETI, J.M. *L'europe des ressources humaines*. Paris: Editions Liaisons, 1992. 257 p. ISBN 2-87880-054-0.
50. CHEVRIER, S. *Le management des équipes interculturelles*. Paris: Presses Universitaires de France. 2000, 211 p. ISBN 2-13050977-0
51. FANTINI, A., E., *Exploring and assessing intercultural comptence*, Center for Social Development, Global Service Institute, 2007.
52. FENG, A., BYRAM, M., FLEMING, M. *Becoming Interculturally Competent through Education and Training*, Cromwell Press Group, 2009. 455 p. ISBN-13: 978-1847691620, ISBN-10: 1847691625.
53. FLEMING P., M. *Becoming interculturally competent through education and traning*, Multilingual Matters, 2009. 240 p. ISBN 9781847691620.
54. FLY SAINTE MARIE, A. *La compétence interculturelle dans le domaine de l'intervention éducative et sociale*. Les Cahiers de l'Actifs. 1997. Nr. 250/251.
55. GAUTHEY, F., XARDEL D. *Le management interculturel*. Mythes et réalité. Paris: Editions Economica. 1990. 126 p. ISBN 2-71781847-2
56. GILLERT, A. *Concepte ale învățării interculturale*. În Consiliul Europei, *Învățarea Interculturală*. Strasbourg: Council of Europe publishing F-67075 Strasbourg Cedex 2003. 105 p. ISBN-10 973-0-04369-8 ISBN-13 978-973-0-04369-3
57. HAMPDEN-TURNER, C., TROMPENAARS, F. *Au-dela du choc des cultures*. Paris: Editions d'Organisation, 2004.
58. HOFSTEDE, G. *Managementul structurilor multiculturale*. București: Edit. Economică, 1996. 304 p. ISBN 973-46-1995-5
59. HUBERT, H. *Les Ghettos de l'école. Pour une éducation interculturelle*. Paris: Les Edition European Social Fund. 1987.
60. RAKOTOMENA, M., H. *Les ressources individuelles pour la compétence interculturelle individuelle*. *Revue International sur le travail et la société*. Vol. 2. No. 3, 2005.
61. БУЛЫГИНА, Л. Н. О формировании коммуникативной компетенции школьников, В: Вопросы психологии, 2010. № 2. 149-152 с. TRADUCERE /BULYGINA, LN Despre formarea competenței comunicative a elevilor, În: Issues of Psychology, 2010. Nr. 2. 149-152 p.
62. ПЕТРОВСКАЯ, Л.А. Компетентность в общении. Социально психологический тренинг. Москва: Изд-во МГУ, 1989. 216 с. ISBN 5-211-00225-3. TRADUCERE PETROVSKAYA, L.A. Competență în comunicare. Socio-psihologic Instruire. Moscova: Editura Universității de Stat din Moscova, 1989.216 p. ISBN 5-211-00225-3.
63. ТРОФИМОВА, Г.С. Педагогическая коммуникативная компетентность: теоретический и прикладные аспекты. Ижевск: УдГУ, 2012. 116 с. ISBN 5-7029-0097-9. TRADUCERE TROFIMOVA, G.S. Competență comunicativă pedagogică: aspecte teoretice și aplicate. Izhevsk: UdGU, 2012.116 p. ISBN 5-7029-0097-9.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI

- 64. DOROBANTU-DINA, R.** *Comunicarea interculturală – factor al optimizării procesului instructiv-educativ.* Simpozionul Internațional *Intercultural communication în educational situations knowledge – methods – didactic skills.* Craiova, 2019. pp. 307-315. ISSN 2285-1917, ISSN – L=2285-1917.
- 65. DOROBANTU-DINA, R.** *Formarea competenței interculturale a elevilor din învățământul gimnazial.* În: *Dimensiuni axiologice și transdisciplinare ale educației prin cultură*, secțiunea *Coordonatele culturale ale demersului didactic.* Iași, Spiru Haret. 2018. pp. 275-286. ISBN 978-973-579-282-4
- 66. DOROBANTU-DINA, R.** *Educația interculturală – o nouă provocare pentru sistemul de învățământ.* În volumul *Conferința multidiscplinară internațională a profesorilor Speciali ... dar egali.* Petrești, 2019. ISBN 973-0-29058-5
- 67. DOROBANTU-DINA, R.** *Studiu de specialitate – cadrul didactic promotor al educației interculturale în contextul globalizării.* În: *Volumul II Conferința Științifică Internațională Probleme ale Științelor Socioumanistice și Modernizării Învățământului.* Chișinău: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, 18.06.2020. CZU: 37.035:371.12. pp. 178-183. ISBN 978-9975-46-449-9
- 68. DOROBANTU-DINA, R.** *Noile educații – orientări contemporane în formarea continuă.* În: volumul *Conferința Națională a profesorilor Educația la timpul viitor.* Buzoiești: Ars Libri, 2020. pp. 176-180. ISBN 978-606-36-1205-3.
- 69. DOROBANTU-DINA, R.** *Intercultural Competence - Way to Solve the Problems of Today's World.* În: *Eastern European Journal of Regional Studies. Volume 7/ Issue 2/December 2021.* pp. 142-164 <https://doi.org/10.53486/2537-6179.7-2.08>
- 70. DOROBANTU-DINA, R.** *Dimensiuni formative ale competenței interculturale în cadrul lecțiilor asistate de calculator.* CZU:37.016:004. În volumul *Conferința internațională Cercetarea și inovarea educației din perspectiva exigențelor actuale ale pieții muncii.* Chișinău: Tipografia UST. 30-31 octombrie 2021. Vol. 1. pp. 69-74. ISBN 978-9975-76-368-4.
- 71. DOROBANTU-DINA, R.** *Abordarea interdisciplinară în formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale.* În: volumul *Conferința internațională Educația în fața noilor provocări.* Chișinău: 5-6 noiembrie 2021. CZU:37.013.42/.43:001.2+373.5. Nr. 2(27) / 2014 /. pp. 34-44. ISSN 1857-0119 / ISSNe 2587-330X
- 72. DOROBANTU-DINA, R.** *Valorile culturale românești - cheia comunicării interculturale.* În volumul *Conferința Internațională Contemporary Challenges in Teaching Romanian as a Second Language.* Chișinău: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, 5-6 iunie 2021. ACROSS www.across-journal.com pp. 46-56. ISSN 2602-1463 Vol. 4 (2)
- 73. DOROBANTU-DINA, R.** *Studiu de specialitate privind specificitatea culturii.* În: Volumul *Conferința internațională The Voice of Education at European level – Bacău.* 5 martie 2020, <https://thevoiceofeducationateuropeanlevel.school.blog/>
- 74. DOROBANTU-DINA, R.** *Educația interculturală – tendința actuală de orientare în educația românească.* În: volumul *Simpozionului Științific Internațional The Voice of Education at European level. Aspecte, orientări și perspective ale științelor educației în societatea contemporană.* Bacău: Smart Academic. 2020. pp. 144-153. ISBN 978-606-063-027-2.

75. DOROBANTU-DINA, R. *Parcursul istoric etapizat al educației interculturale în vederea formării competenței interculturale.* În: volumul Conferința științifică anuală a doctoranzilor *Probleme actuale ale științelor socioumanistice.* Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” Chișinău, aprilie 2022.

76. DOROBANTU-DINA, R. *Aspecte conceptual-metodologice în formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale.* În: *Intertext nr. 1 (59), anul 16, ULIM, Chișinău, 2022.* pp. 168-179. ISSN 1857-3711 / e-ISSN 2345-1750.

77. DOROBANTU-DINA, R. *Politici și practice educaționale de formare a competenței interculturale la elevii din clasele gimnaziale.* În: *Studia Universitatis Moldaviae, Chișinău, 2022,* nr. 5 (155). pp. 55-62. ISSN 1857-2103 ISSN online 2345-1025.

78. Dorobantu-Dina, R. *Parteneriatul educațional școală-familie – factor optimizant în formarea competenței interculturale elevilor.* În: *Studia Universitatis Moldaviae, nr. 9(159) din 2022,* Chișinău.

79. DOROBANTU-DINA, R. *Auxiliar didactic Educație interculturală clasa a VI-a - pentru profesori.* Pitești : Casa Corpului Didactic Argeș, 2022. 185 p. ISBN 978-606-95319-2-1.

ADNOTARE

Dorobanțu-Dina Roxana-Georgeta **Formarea competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale,** **teză de doctor în științe ale educației, Chișinău, 2023**

Volumul și structura tezei. Teza este structurată din introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie 181 surse, 24 anexe, 13 figuri, 13 tabele. Total 150 pagini.

Cuvinte-cheie: interculturalitate, diversitate culturală, educație interculturală, competență, competență interculturală, tehnologie referențială, globalizare, atitudine față de altul, curiozitate împlinită.

Domeniul de studiu se referă la teoria generală a educației.

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretico-aplicativă, elaborarea și validarea *Modelului de formare a competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale* în vederea racordării la cerințele actuale din învățământ.

Obiectivele cercetării: Stabilirea cadrului teoretic al educației interculturale, a competenței și competenței interculturale, prin studiul și dezvoltarea conceptelor de bază; studierea factorilor generatori ai diversității culturale (globalizarea, demografia, migrația, diversitatea lingvistică etc.), ca semnificații ale schimbărilor educaționale; examinarea specificului abordării interculturale și a formării competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale (evoluție, caracteristici, funcții, perspective, dimensiuni, accepții), ca factor de reușită; elaborarea *Tehnologiei referențiale* de formare a competenței interculturale a elevilor (FCIE 10), ca instrument formativ de bază; valorificarea experimentală a *Tehnologiei referențiale* FCIE (10) și validarea rezultatelor obținute.

Noutatea și originalitatea științifică. Cercetarea se circumscrie în mediul școlar gimnazial extracurricular, prin identificarea direcțiilor de formare a competenței interculturale. Acest proces include reperele teoretico-aplicative necesare pentru schimbarea atitudinilor și comportamentelor axate pe interculturalitate. Din această perspectivă: a fost conceptualizat *Modelul formării* competenței interculturale a elevilor (clasele gimnaziale); a fost proiectată și valorificată *Tehnologia referențială* FCIE (10), reperată pe *ideea „Curiozității împlinite”*, a fost elaborată *Matricea strategiilor* educaționale în vederea formării competenței interculturale a elevilor din clasele gimnaziale; s-a configurat *Constructul de formare* a cadrelor didactice în vederea formării competenței interculturale; a fost elaborat și testat *Auxiliarul didactic „Educația interculturală – clasa a VI-a”* pentru profesori.

Rezultatele obținute care au contribuit la soluționarea problemei științifice constau în conceptualizarea *Modelului formării competenței interculturale a elevilor* (clasele gimnaziale), *fapt care a reperat* structurarea și valorificarea *Tehnologiei referențiale* FCIE (10) în activități formative nemijlocite, *în vederea formării* competenței interculturale la nivelul elevilor din clasele gimnaziale.

Semnificația teoretică a cercetării rezidă în determinarea reperelor teoretice ale educației și competenței interculturale, reconceptualizarea noțiunilor *educație interculturală, competență interculturală, curiozitate împlinită, tehnologie referențială*, delimitarea și interpretarea aspectelor competenței interculturale raportate la direcțiile care au generat diversitatea culturală; fundamentarea teoretică a *Modelului formării* competenței interculturale a elevilor.

Valoarea aplicativă a lucrării se regăsește în stabilirea și confirmarea *instrumentelor formative*, care își găsesc relevanța în valorificarea practică, având valoare generală și constituind, în același timp, premisa suplimentării activităților școlare în vederea rezultativității.

Implementarea rezultatelor științifice Rezultatele științifice au fost valorificate în instituțiile școlare din România (Școala Gimnazială „I.C. Lăzărescu” Țițești, județul Argeș; Școala Gimnazială Micești, județul Argeș), la nivelul a 255 elevi pre-experiment și experiment și în alte școli din județ, la nivelul a 54 cadre didactice.

АННОТАЦИЯ

Доробанцу-Дина Роксана-Джоржета
Формирование межкультурной компетенции учащихся средней школы,
докторская диссертация по педагогическим наукам, Кишинев, 2023 г

Объем и структура диссертации. Диссертация состоит из введения, трех глав, выводов и рекомендаций, библиографии 181 источника, 24 приложений, 13 рисунков, 13 таблиц. Всего 150 страниц.

Ключевые слова: интеркультурность, культурное разнообразие, межкультурное образование, компетенция, межкультурная компетенция, референтная технология, глобализация, отношение к другому, удовлетворенное любопытство.

Область исследования относится к общей теории образования.

Цель исследования состоит в теоретико-прикладном обосновании, разработке и апробации Модели формирования межкультурной компетенции учащихся общеобразовательных школ с целью ее привязки к современным образовательным требованиям.

Цели исследования: Создание теоретических основ межкультурного образования, компетентности и межкультурной компетентности посредством изучения и разработки основных понятий; изучение порождающих факторов культурного разнообразия (глобализация, демография, миграция, языковое разнообразие и др.), как смыслов образовательных изменений; рассмотрение специфики межкультурного подхода и формирования межкультурной компетентности учащихся средней школы (эволюция, особенности, функции, перспективы, измерения, приемы), как фактора успеха; разработка референтной технологии обучения межкультурной компетенции студентов (FCIE 10), как базового средства обучения; экспериментальное использование эталонной технологии FCIE (10) и проверка полученных результатов.

Новизна и научная оригинальность. Исследование ограничивается внеурочной средой общеобразовательной школы, путем выявления направлений формирования межкультурной компетенции. Этот процесс включает в себя теоретико-прикладные этапы, необходимые для изменения отношения и поведения, ориентированного на межкультурность. С этой точки зрения: была концептуализирована Модель формирования межкультурной компетентности учащихся (средних классов); разработана и капитализирована эталонная технология FCIE (10), основанная на идее «Удовлетворенного любопытства», разработана Матрица образовательных стратегий для обучения межкультурной компетентности учащихся средних школ; была создана Структура подготовки учителей для обучения межкультурной компетентности; Разработано и апробировано Учебно-методическое пособие «Межкультурное образование - 6 класс» для учителей.

Полученные результаты, способствовавшие решению научной задачи, заключаются в концептуализации Модели формирования межкультурной компетентности учащихся (средних классов), что определило структурирование и валоризацию Справочной технологии ФКИЭ (10) в прямую обучающую деятельность, направленную на формирование межкультурной компетенции на уровне обучающихся в классах вуза.

Теоретическая значимость исследования заключается в определении теоретических ориентиров межкультурного образования и компетентности, реконцептуализации понятий межкультурного образования, межкультурной компетентности, удовлетворенного любопытства, референтной технологии, разграничении и интерпретации аспектов межкультурной компетентности, связанных с направлениями, породившими культурное разнообразие; теоретическое обоснование Модели формирования межкультурной компетенции студентов.

Прикладное значение работы заключается в установлении и утверждении формообразующих средств, которые находят свою актуальность в практическом использовании, имеют общую ценность и в то же время составляют предпосылку дополнения школьной деятельности, чтобы быть результативной.

Внедрение научных результатов Научные результаты были использованы в румынских школах (Средняя школа И.К. Лазэреску, Цицешти, уезд Арджеш; Средняя школа Мичешть, уезд Арджеш) на уровне 255 учащихся предэкспериментальной и экспериментальной групп и в других школах в округа, на уровне 54 педагогических работников.

ANNOTATION

Dorobanțu-Dina Roxana-Georgeta **Formation of intercultural competence of secondary school students,** **doctoral thesis in educational sciences, Chisinau, 2023**

The volume and structure of the thesis. The thesis is structured from the introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography 181 sources, 24 annexes, 13 figures, 13 tables. Total 150 pages.

Keywords: interculturality, cultural diversity, intercultural education, competence, intercultural competence, referential technology, globalization, attitude towards another, fulfilled curiosity.

The field of study refers to the general theory of education.

The purpose of the research consists in the theoretical-applicative substantiation, elaboration and validation of the Model for the formation of intercultural competence for secondary school students in order to connect it to the current educational requirements.

Research objectives: Establishing the theoretical framework of intercultural education, competence and intercultural competence, through the study and development of basic concepts; studying the generating factors of cultural diversity (globalization, demography, migration, linguistic diversity, etc.), as meanings of educational changes; examination of the specifics of the intercultural approach and the formation of intercultural competence of secondary school students (evolution, characteristics, functions, perspectives, dimensions, acceptances), as a success factor; the development of the reference technology for the training of students' intercultural competence (FCIE 10), as a basic training tool; the experimental exploitation of the FCIE Reference Technology (10) and the validation of the obtained results.

Novelty and scientific originality. The research is circumscribed in the extracurricular secondary school environment, by identifying the directions for the formation of intercultural competence. This process includes the theoretical-applicative milestones needed to change attitudes and behaviors focused on interculturality. From this perspective: the Model of intercultural competence formation for students (secondary classes) was conceptualized; the FCIE Reference Technology (10), based on the idea of "Fulfilled Curiosity", was designed and capitalized; the Matrix of educational strategies was developed in order to train the intercultural competence of secondary school students; the Teacher Training Structure was set up in order to train intercultural competence; the Teaching Aid "Intercultural Education - 6th grade" for teachers was developed and tested.

The results obtained that contributed to the solution of the scientific problem consist in the conceptualization of the Model of the formation of intercultural competence of students (secondary classes), a fact that identified the structuring and valorization of the FCIE Reference Technology (10) in direct training activities, with a view to the formation of intercultural competence at the level of students in the classes high school.

The theoretical significance of the research lies in the determination of the theoretical benchmarks of intercultural education and competence, the reconceptualization of the notions of intercultural education, intercultural competence, satisfied curiosity, referential technology, the delimitation and interpretation of the aspects of intercultural competence related to the directions that generated cultural diversity; the theoretical foundation of the Model of the formation of students' intercultural competence.

The applicative value of the work is found in the establishment and confirmation of formative tools, which find their relevance in practical utilization, having general value and constituting, at the same time, the premise of supplementing school activities in order to be effective.

Implementation of scientific results. The scientific results were used in the Romanian schools (I.C. Lăzărescu Secondary School, Țițești, Argeș county; Micești Secondary School, Argeș county), at the level of 255 pre-experiment and experiment students and in other schools in the county, at the level of 54 teaching staff.

DOROBANȚU-DINA ROXANA-GEORGETA

**FORMAREA COMPETENȚEI INTERCULTURALE A ELEVILOR
DIN CLASELE GIMNAZIALE**

531.01. - Teoria generală a educației

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

Aprobat spre tipar: Formatul hârtiei 60x84 1/16

Hârtie ofset. Tipar ofset. Tiraj....ex....

Coli de tipar Comanda nr...